

1715, 28^b - 1187

20

EXERCITATIO HISTORICO-LITTERARIA

DE

ERVEDITIS SINGVLARIS
CVIVSDAM LIBRI
AMATORIBVS,

QVAM

EX BENEVOLO CONSENSV

INCLVTÆ FACVLTATIS PHILOSOPHICÆ

PRÆSES

M. IOANNES FRIDERICVS
SOMMERLATTIVS,

Mühlb. Miso.

PUBLICÆ VENTILATIONI

A. O. R. MDCCXV. D. XX. FEBR.

H. L. Q. &.

SVBMITTIT

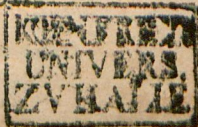
RESPONDENTE

GEORGIO ERNESTO WALCHIO,

Meinung. Franc.

L I P S I Æ,

LITTERIS ANDR. MART, SCHEDII

1731

V I R O
ILLUSTRI ATQUE EXCELLENTISSIMO
DOMINO
JACOBO FRIDERICO
SCHILLINGIO,

ICTO Celebratissimo Domino hæreditario in Pro-
chvvitze Ocrille & Baselitz &c. Potentissimo Sarmatarum Regi, &
Electoris Saxonie Serenissimo a Consiliis Rationum, inque Proto-
Synedrio, quod Dresdæ floret, Assessori Spectatissi-
mo, &c. &c.

ut et
V I R O
SUMME REVERENDO ATQUE EXCELLENTISSIMO
DOMINO
JOANNI CLODIO,

S. S. Theologiæ Doctore celeberrimo, Haynensium
Pastori, & ejusdem Diocæseos Ephoro vigilantissimo meri-
tissimoque,

PATRONIS SUI OPTUMIS MAXIMIS

HANC EXERCITATIONEM
UT DEBITAM ANIMI GRATISSIMI ARAM, AC OBSER-
VANTIÆ DEDITISSIMÆ TESSERAM
Cum Sanitatis & Felicitatis constantissimæ Voto

offert
Devotissimus Cliens,

PRÆSES.

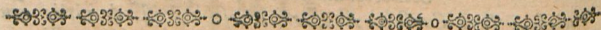

PROOEMIUM.

Exiguum hunc tenuioris ingenioli mei foetum Tibi, L. B. traditurus sum, neuiquam communem scribendi atque inclarescendi prurium, (de quo valde conquestos vide Didacum Saavedram in Idea boni Principis Symb. 21. Nic. Selneccerum in Praef. Explic. Psalm. cit. in pi-entissimi Jure Consulti Ahasveri Frischii Diss. de vitiiis eruditorem c. 7. Conf. Observ. Hal. T. I. Obs. I. & Lud. Petr. Giovannini, seu Joh. Petr. Ludewig, JCrus Halensis, in Germania Principe p. 70.) sed morem Academiarum, quo ingenia limanda magis & exercenda sunt, secutus. Hasti avi autem diu in eligendo hoc themate, probe considerans, illud ingenio Zoilorum, qui omnia Theonino dente rodere haud erubescunt, aut eorum, qui ab Historia Litterariae studio, quod seculo nostro maxime est in deliciis, & a Viris eruditissimis magna cum cura & labore excolitur, animum habent alienissimum, non adeo accommodatum fore, ut placere aliquatenus queat. Et certe fateor, me a conatu isthoc qualicumque deterritum ferme fuisse, nisi alie cause subiissent mentem meam, quibus veluti calcaribus admotis incitatus animum meum ad scribendum adpulsem. Cogitabam enim, materiam hanc, de qua differendum, & quae ad curiosam Historiae literariae notitiam pertinet, multis non voluptatem tantummodo aliquam allaturam, sed etiam ad commendationem Auctorum facturam, usuique inservituram esse illorum, qui vel desiderium, atque amorem erga optime notae Au-

Floris in adolescentibus excitare student, vel de librorum fatis, quæ nonnunquam plane singularia, & ob id cognitu jucunda & necessaria sunt, quædam cognoscere avert, vel etiam qui in Auditoribus illustrandis, vitisque eorundem accuratius delineandis operam suam laudabiliter collocant. Quamvis igitur, L. B. nulla hic solidioris eruditionis vestigia deprehendas, benigne tamen candideque omnia interpretaberis, Tecumque perpendes, me scripsisse hæc, ut rei literariæ ac elegantiorum literarum, adeoque & librorum amatorem. Tota vero Exercitatio, quam sisto, absolvetur duabus sectionibus, ita ut agatur Sect. I. de librorum Amatoribus in genere. Cap. I. de laude librorum Cap. II. de Bibliothecis, an absolute sint necessarie. Cap. III. a quibus & quinam libri sint amandi. Sect. II. de singularis cujusdam libri amatoribus. Cap. I. de Bibliorum amatoribus. Cap. II. de librorum Theologicorum amatoribus. Cap. III. de librorum profanorum Amatoribus. DEUS annue captis nostris.

SECT. I.

DE

PHILOBIBLIS, SIVE LIBRORUM
AMATORIBUS IN GENERE.

CAP. I.

DE LAUDE LIBRORUM.

§. I.

ARtem typographicam donum supremi Numinis esse maximum, nemo temere, nisi calcaneum in cerebro gerat, ibi inficias. Illius enim beneficio innumeros veterum libros, qui alias interituri erant, factos tectosque habemus, eosque nunc exiguis sumptibus comparare, atque tali ratione in honestarum artium studiis longius feliciusque progredi possumus.

Eam inventam esse Sec. XV. a Joh. Guttenbergio, & Joh. Faust, (de quo vid. Heidfeld. in Sphing. Theol. Philos. cap. 27. Chron. antiquo. Cu-

Colon. ad A. 1445. conf. Mallinkrot de ortu & progressu Typographiae) inter omnes constat. Male vero nonnulli putant, eam Argentorati incunabula sumfisse, cum Moguntii primum excogitatam inter alios probent Polyd. Vergil. de rer. invent. L. II. c. 7. Hotting. Hist. Ecclesiast. Sec. XV. p. 44. seqq. Beyerlinck. Magn. Theat. Vir. hum. T. VII. f. 739. conf. Frid. Spanhemii Intrad. ad Hist. sacr. utriusque Test. Sec. XV. p. 531.

§. II.

Majori itaque felicitate perfruimur, quam antiqui, quos stupendo labore libros aut describere, aut magnis impensis emere oportebat. Nam nos his seculis eos tanta possidemus copia, ut qui illos numerare velit, pulveris Erythraei, ut cum Catullo loquar, siderumque micantium numerum prius deducat.

Pretium veterum librorum vel exinde quoque patet, quod Socrates orationem unicam talentis viginti seu duodecim millibus Philippeorum vendiderit; & quod Alexander M. Aristoteli, si Camerario fides habenda, pro Historia animalium 800. talenta donaverit. Sic olim Ciceronis Epistola ad Familiares Mediolani decem Ducatis vendita fuerunt. Neque hodie res est miratu digna, si libris saepiuscule rarioribus majus pretium statuitur, cujus exemplum habemus recentissimum in erudito quodam Doctore, qui in Hollandia Dn. M. Christiani Klems, Pastoris Dabelenfis, librum (qui das im Herrn ergöhte Auge und Ohr vocatur, & Norimbergæ a. 1693. in 8to editus est) apud nautam inveniens, eumque perlegens, tanto ejus capiebatur amore, ut invito illi duplum largiretur pretium. vid. Summe-Rever. D. Gatzii, Viri de Ecclesia & re literaria longe meritisimi, Döbelische Jubel-Acta, p. 54.

§. III.

Quid vero felicius gratiusque hac re nobis contingere potuisset, quandoquidem subsidium facillimum ad parandam ingenio eruditionem, licet angustam, eumque thesaurum nacti sumus omnibus aliis majorem.

Libros subsidium ad eruditionem dico, non absolute, quasi alio modo

acquiri nequeat, *κατά τινος*, quia pleraque ejus pars ut plurimum ex iis hauritur, ut Luculentius patebit ex sequenti capite.

- * Eruditionem nostram in hoc orbe angustam esse, ex natura corrupta patet. Nam omnis nostra scientia hic non est scientia, sed ignorantia, inquit Bellarmin. de Ascens. mentis in DEVM. Grad. 8. c. 3. p. 14. 15. Tō Zenith & merus meridies expectandus est in altero ævo, ait B. Dannhauerus in Theol. Conf. T. I. p. 431. conf. Drexel de Cælo L. II. c. 7. §. 1. p. 351. & Barthii Advers. L. 52. c. 9. p. 2444.

§. IV.

Alii thesauri sunt fluxi admodum, ac multis incommodis obnoxii: libri vero per omnes orbis angulos dispersi afferuntur, & Auctores suos ab oblivione famæ atque celebritati vindicant.

Divitias, quas Isocrates orat. 1. ad Dæmonium, *κακίας μάλλον, ἢ καλοκάγαθίας ὑποζήτην* appellat, damnis expositas esse indicat Lactant. L. VII. Instit. c. 12. ubi ait: An ignoras, quot periculis, quot casibus cum his divitiis subiaceas? Tu præda onustus incedis, & spolia geris, que iritent animos, & jam Tuorum. conf. Juvenal. Sat. X. v. 14. & Boeth. 2. Phil. Consol. Prof. V.

- * De insigni hoc librorum effectu testatur Venusinus Olor, quando L. IV. Od. 8. canit:

Dignum laude Virum Musa vetat mori
Cælo Musa beat.

Unde & Plinius L. VI. Epist. 6. scribit: Quamvis ipse plurima opera & mansura condiderit, multa tamen perpetuitati ejus scriptorum tuorum æternitas addet. conf. Idem L. III. Ep. 21. Virg. L. IX. Aeneid. v. 446. Tibull. L. I. Eleg. 4.

§. V.

Ut silentio jam transeam utilitatem ex lectione eorum dextre instituta capiendam, neque amplius dilaudem rem per se maxime laudabilem, quod secundum scitum illud Hebræorum, Margaritam pretiosam quicumque laudat, dehonestat eam, quo innuere volunt, frustra esse illum, qui pro-

prolixo encomio rem aliquam cohonestare velit, quæ a nemine culpetur, sed ab omnibus summe æstimetur.

Nolo diffusus esse in congerendis librorum laudibus, cum eas Richardus Bury in Philobiblio suo c. 1. & 2. collegerit. Mibi tamen licebit unicum asserere præconium, quod Lucas de Penna in Rubr. C. de navicular. habet: Liber est lumen cordis, speculum corporis, virtutum Magister, vitiorum depulsor, corona prudentum, diadema sapientum, gloria honorum, decus eruditorum, comes itineris, domesticus amicus, collocutor & congerror tacentis, collega & consiliarius presidentis, vas plenum sapientie, myrothecium eloquentie, hortus plenus fructibus, prazum floribus distinctum, principium intelligentie, memoria penus, mors oblivionis, vita recordationis &c. vid. κερικατά τον Morhoff. in Polyhist. Lit. L. I. c. 3. §. 24. p. 28. Quod vero spectat

* *ad modum legendorum librorum, circa cum plurimi saluberrima dederunt consilia. Guiliehnus Saldenus de Libris varioque eorum usu & abusu. Franciscus Sacchinus, Italus e Soc. Jesu, de ratione libros cum profectu legendi. Thomas Bartholinus de libris legendis. Stephanus Pratorius Tr. de formandis Studiis. Chytræi Regule studiorum.*

CAP. II.

DE

BIBLIOTHECIS, AN SINT NECESSARIÆ.

§. I.

Etiamsi vero libri ob summam, quam asserunt, utilitatem encomiis ornentur exquisitissimis, adhuc tamen sub iudice lis est, num res sit adeo necessaria, libros undiquaque conquirere, & Bibliothecam ingentem construere.

§. II.

Fateor equidem, Bibliothecas esse armamentarium instructissimum, gazophylacium longe pulcherrimum, in quo vere τῆς παιδείας καὶ ἐπισήμης θησαυρὸς colligere licet, & ἰατρικῶν ἀπαλῶν conceptis purgari, animique morbus, CRAS-

crasior puta ignorantia, omnium facillime expelli potest. Regis *Osymandue*, quem alii *Osymandum* & *Osymandrum* vocant, Bibliotheca olim $\Psi\upsilon\chi\eta\varsigma$ $\iota\alpha\rho\epsilon\iota\omicron\nu$ audiebat. vid. *Lometor de Biblioth.* p. 70. *Cellar. Progr.* p. 283. & a Patricio Bibliotheca pulchre pabulum mentis bene constituta, animique ingenii exercitatio appellatur *L. VIII. de Institut. Reipubl. Tit. 15.*

* Si igitur expellenda sit ignorantia, non sufficit libros habere pene innumeros, sed & opus est, ut sedulo legantur, inque succum & sanguinem convertantur. Hinc *Georgius Buchananus* ad quendam, qui nullos libros habebat, postea autem multos, sed pulvere conspersos, dicebat: *Salve Magister sine libris: salve libri sine Magistro.* *Job. Leonb. Weidner Apophthegm.* p. 427. *Quin imo de multis eruditis, Johanne Francisco Mirandulano, Budæo, Cujacio, & aliis constat, eos sola lectione ad eruditionem pervenisse.*

§. III.

Attamen virorum eruditorum nonnulli non immerito subdubitarunt de necessitate illarum, eamque non abfolutam, sed hypotheticam statuerunt, aliorum mediorem in spatiosissimum eruditionis campum ducentium haudquam ignari.

§. IV.

Per media vero non intelligo fictitium illum Poetarum atque Oratorum afflatum divinum, sed ingentem aliorum libros legendi, docentesque audiendi cupidinem, & frequens cum Viris liberalium artium doctrina perpolitum commercium.

De furore Poetico multa multi scripserunt. D. Gerdesus in Schediasm. inaug. de Enthufasmo. Anton. van Dalen de Oraculis gentilium Dissert. I. qui cum Demonum operam prorsus hinc remotam cupiat, a celeb. Dn. Budæo in Institut. Mor. Theol. p. 244. refutatur. conf. Job. Weissenbornii delineatio Atheismi & Enthufasmi; Petri Petiti Diff. de furore Poetico, Paris. 1683. Clarissimi Dan. Georgii Morhoffii Diff. de furore Poetico lectionibus publicis in Claudiani de rapto Proserpine libros premissa.

sa, quæ reperitur in Volum. Diss. ejus p. 71. seq. M. Daschitzky, Vratislaviensis, Diss. de Enthusiasmo ex selectiori Græcorum antiquitate, quam habuit Vitemb. 1697. M. Henricus Gottlieb Wagnerus de Enthusiasmo Oratoria. Vitemb. 1713. hab.

* Rectissime Socrates aures virtutis ansas dixit, nam audire & interrogare diligenter eruditus certe est gradus ad proficiendum, unde & Plato de Republ. L. VII. monet, ut qui progressus in artibus liberalibus facere discipiant, sint Φιλαμαθεις, Φιλημοσι κει Στρατιωτοι. Et Hebræi in אבות אבות dicunt: Eslo pulverisani te in pulvere sapientum, atque bibe cum siti verborum. Cui monito morem gerebat Epantinondas audiendique cupidissimus erat, ex hoc facile disci arbitratus, teste Corn. Nepote in Vita ejus p. 69.

** Ad media eruditionis jure etiam refero diligens eruditorum consortium. Quemadmodum enim ex malorum & decori minus observantium conversatione cum quoad intellectum, tum quoad voluntatem homo corrumpi potest, teste Seneca, qui mores a conversantibus sumi ait. L. III. de Ira c. 7. quare & Drexelius scribit: Uti speculum etiam tersissimum maculam trahit ab anhelitu; sic homo cetera optimus a malorum societate novos recipit, in Niceta seu triumphata incontinentia p. 63. Ira e contrario ex frequenti, quin imo quotidiana cum Viris, eruditionis verticem consecutus, consuetudine multum in eum redundat commodi, quam ab rem Seneca monet: Cum Catonibus vive, cum Lelio, cum Tuberone: quodsi convivere etiam cum Græcis juvat, cum Socrate, cum Zenone versare, Epist. 104. conf. Epist. 6. & Morhof. Polyhist. Lit. L. I. c. 15. p. m. 152. 153.

§. V.

His mediis usi sunt nonnulli tam in Laponia, ubi nullis libris, nullis Magistris adjuti variarum artium notitiam consequi allaborant, quam in Germania, & Viri doctissimi evaserunt.

Vid. Scheffer. Descript. Lapon. p. 292. Neque tamen hic calculum addo meum Goclenio, qui quatuor tantum libros ab erudito requirit, Aristotelem nempe, Scaligerum, Zabarellam & Schneegium. Neque Guidoni Patino, qui Plinium, Aristotelem, Ph-

tarchum & Senecam ad Bibliothecam sufficere posse dixit. vid. *Lettres Choises* T. 1, p. 16. Libri enim comparandi sunt neque nimis multi, neque nimis pauci, & inter hos saltem boni. De qua materia vid. *Senec. Epist.* 45. & de *Tranq. animi* c. 9. *Aus. zügl. Anmerkungen* T. IV. *Obf. s. conf. M. Henr. Borick Diss. de Acad.* seu *Eruditis sine libris* Lips. 1693. hab. Huc spectat Candidatus ille, de quo summus Theologus B. Chemnitius dicere solebat: Habuimus aliquando Candidatum, qui nihil legerat præter Dieterici Catechesin ac Fischeri conciones, & optime stetit. vid. *Catal. Biblioth. Schrader.* P. I. n. 391.

§. VI.

Philippi Melanchthonis, o quanti Viri! Bibliothecam absolvebant præter Biblia sacra Aristoteles, Plinius, Plutarchus & Ptolomæus.

vid. *Lomeier de Biblioth. c. 5. conf. Idée generale des Etudes & des Bibliothèques* c. 25. §. 2. p. 154. ubi Alexandri Severi Imp. simul fit mentio his verbis: On nous raporte que l'Empereur Alexandre Severe & Melanchton ne composoient leurs Bibliothèques que de quatre Volumes. Le premier y mettoit Horace, Vergile, Cicéron & Platon; & Melanchton Platon, Plin, Plutarque & Ptolomé.

* Quis vero Melanchthoni nostro ideo eruditionis ac diligentie laudem denegabit? Quanta enim fuerit industria, nemini latere credo, siquidem singulis diebus hora matutina secunda somnum oculis abstergebat, & ad studia se convertebat, probe se impendens, gallum idcirco a veteribus Mercurio attributum, quod literati vigilare necesse habeant.

Nec fas sit totam somno consumere noctem,

ut est ap. *Gyraldum Syntagn.* 19. *Hist. Deor.* Nam ut *Stratius Ot. & Luf. Verit. Epig.* 127. p. 29. ait:

Auroram quisquis studiis diligit, illi

Aura secunda favens aurea lucra dabit.

Plura exempla auroram (sive qua *Diss.* habuit *M. Nic. Dan. Gräbe* auct. Lips. 1675.) ut *Musis* amicam amantium facili labore adducenda essent, nisi brevitati studendum. Unius in præfati mentionem facio, scilicet *Job. Lorini*, qui propositum sin-

fungendi ad primum vole pulsus tam constanti servavit, ut ad quinquaginta annos nunquam violavit. vid. Engelgr. Cal. Panth. P. I. p. 209.

§. VII.

Franciscum Junium aliquando exigua nimis Bibliotheca instructum fuisse, idem Lomeierus c. 1. p. 5. notatis verbis: Quatuor tantum ista, cum Genevæ literis operam daret, contabat, Bibliis, quæ aliquoties perlegerat, Institutionibus Calvinii, Confessione Bezae, & Grammatica Hebræa Cevallerii.

Fuit hic Theologus Gallicus, deinde Anglicus, Heidelberge a. 1591. natus, & a. 1677. mortuus. Avi sui Dionysii Junii vestigia premeus, in primo ætatis flore per principia atheorum in devia ferebatur, eorumque doctrinam pestilentiosam animo imbibebat ardidissimo, singulari tamen fato a summo Numine conversus. Cum enim in Parentis domo N. Testamentum inprovisò in manus ejus perveniret, inque eo statim verba illi: Verbum caro factum est, oculis subicerentur, attonitus quasi & meditabundus hæsit, ac gratia divina in ipso mære operante quævis alia negligere & salutem suam majori pietatis ardore curare cepit. vid. Spizel in Literat. sel. P. I. p. 134. Conf. Olyff. Scherer in Siech- und Sieg-Bette P. II. p. 18. edit. Norimb. a. 1694.

Dei Atheos, videre passim est apud Philosophos (conf. summi quondam in Academia Rostochiensis Theologi, B. Steph. Klotzii Theologiam natur. Diss. III. cap. I.) idque exempla Juniorum, Spinoza, Julii Cesaris Vanini, Francisci Spira, Politiani & aliorum satis superque probant. vid. Excell. Dn. Strucius in doctro Atheo a. 1708. in Progr. inaugurali exhibito. Ceterum qui de Atheismo plura scire avert, evolvat Ant. Reiserum de ortu & progressu Atheismi: Gisbert. Voetium T. I. Disp. select. Franciscum Cuperum in Arcan. Atheismi revelat. Spizelium in Scrutinio Atheismi. Job. Weiffenbornii jam citati, delineationem Atheismi & Enthustasmi. M. Joh. Frid. Wucherer Diss. de Atheo ex structura ræ ejus Pads convincendo. Jen. 1708. hab.

§. VIII.

Claudius Salmasius, eruditi Orbis Oraculum, mediocri gaudebat Bibliotheca, quod celebriores Bibliothecas inviserat, & rerum haud spernendarum thesaurum sibi collegerat.

Hic Salmasius a Vossio de Histor. Lat. p. 693. ingens literarum columnen, & ab Hug. Grotio in Annot. ad L. de Verit. Rel. Christ. p. 308. infinitæ lectionis Vir dicitur. Dolendum vero, quod tanta eruditio tam infelici fato fuerit exposita; ut is γυμνασιάρχης vitam ferme Achaje eligere coactus fuerit, de quo prov. vid. Ant. Græcar. Gütbn. Sendschr. p. 40. Nam de Coniuge ejus scribunt Galli: La Femme de Mr. Saumaise, fille de Josias Mercerus, étoit une autre Xantippe, vid. Memagiana en bons mots rencontres agreables p. 200. sq. Simile fatum experti sunt Socrates, Saracenus, Pasquierius, Petrus Lambecius, Franciscus Vossius, Prosper Podianus Perusinus, Gregorius Hainburgensis, Georgias Leontius, & alii. vid. M. Gottf. Bortneri Diss. moral. de malis eruditorum uxoribus Lips. 1705. De Gynæcratia Romanorum vid. Arist. L. II. Polit. c. 2. Aegyptiorum, Herodot. in Ente, & Diodor. Sic. L. I. ac Sawomatium, Alex. ab Al. genial. dier. L. IV. c. 8.

§. IX.

Neque hic prætereundus est Renatus des Cartes, qui præter Euclidem libros habuit paucissimos, ut Auctor vitæ ejus memoriæ prodidit.

Hic Philosophorum Coryphæus Holmiæ 1650. obiit. Batavorum, Hungarorum aliorumque castra aliquamdiu secutus, in villula prope Egmondum in Hollandia solitariam vitam transigebat, & omne propemodum tempus in lecto consumebat, teste Baillet dans la vie de Mr. des Cartes a Paris 1693. in 12. p. 188. Etiam si vero paucis instructus erat libris, nibilo tamen secius diligentie & eruditionis suæ specimina juvenis edebat, ut de illo dici queat, quod Ovidius de Hercule dixit:

*Ingenium caeleste suis vel octius annis
Surgit, & ingrata fert mala damna moræ.*

Qua

Qua in re vero omni aetate sui similes invenit. Nam Job. Calvinus Institutionem Christianae religionis in prima juventute composuit, & vix vicefimum quintum annum egressus typis describi curavit. Claudius Salmasius anno aetatis decimo quinto Florum ex Codicibus Palatinis MSS. emendatum, & notis eruditis illustratum vulgavit. Daniel Heinsius anno aetatis decimo octavo Auctores Latinos, & non ita multo post Graecos interpretatus est, notisque illustravit. Quin Job. Meursius anno decimo sexto Lycophrone Chalcidensem pulchro Commentario illustravit, & anno decimo septimo in Theocriti Idyllia Spicilegium contexit. Ut Barthium & alios jam taceam.

§. X.

Licet vero contrariam in partem plura adduci possint exempla illorum, qui rei Bibliothecariae intenti magno studio libros collegerunt, & hoc ipso tum amorem suum erga libros, tum eorum necessitatem ostenderunt, erga lumbens omitto. cum mihi inpraesentiarum mens ne utiquam sedeat de eruditorum Bibliothecis differere: Eas tamen sub certa tantummodo conditione necessarias esse affirmo, proboque non solum ex productis in medium exemplis, sed & exinde, quod illis non opus sit lautiori Bibliotheca, qui vel in officio concatenatis negotiis districti ea amabili hoc otio interpungere, librisque legendis conscribendisve vacare nequeunt, vel etiam qui in tenera aetate libros plurimos perlegerunt, ac flores optimos, ut apes melliferae ex iis carperunt.

De Bibliothecis multi exstant Auctores. Justi Lipsii Syntagma de Bibliothecis. Job. Lomevri & Jacobi Tract. Job. Henrici Horringeri Bibliothecarius quadrupartitus. Gallefius Traité de plusieurs Bibliothèques du monde. Gabriel Naudaeus Advis pour dresser une Bibliothèque. Idem generale des Etudes & des Bibliothèques. Claudii Clementis Museum seu Instructio Bibliothecae tam publicae quam privatae. Dn. M. Job. Christ. Koch, Viri singulari eruditione, Schediasma de Ordinanda Bibliotheca, & plures alii.

* Ex his ipsis luculenter patet, excerpendsi studium ob utilitatem suam commendandum esse, infirmoque talo niti iudicium Marcellini qui L. I. Epist. 2. omne locorum communium studium ad inertes homines ablegandum censet, Germanosque quosdam id propter negligit. Hinc Lipsius recte scribit, lectionem ipsam non sufficere, ne repetitam quidem, imo nec in felicissima memoria, sed opus esse excerptis quibusdam & notis rerum verborumque singularium. Epist. Instit. cap. 12. Hic tamen omnis abusus fugiendus, cavendumque est maxime, ne excerptis promiscue exscriptis, & sine ordine justo digestis, quod plerumque in Scholis fit, ingenium magis confundatur, quam poliatur. De hac materia vid. Vinc. Placcium de Arte excerpenti. Drexelii Aurifodinam artium & scientiarum. M. Joh. Bened. Metzleri Artificium excerpenti. D. Gottf. Ludovici, illustis Gymnasti, quod Coburgi est, Directoris optime meriti, Collegium Excerptorium.

§. XI.

Neque illorum conatui calculum meum adjicio, qui paupertate, illo *πενεργασι* *δοσ* *εσπερας* *πειρας* uti a Chryostomo vocatur, pressi sumptibus haud parcunt, miseram inde sibi suæque familiæ contrahentes vitam, nec pensitantes seculum, sine multis libris se facile degere posse, & Bibliothecas eorum opus esse, qui vel ad gubernacula imperii ac Reipublicæ sedent, vel in quorum alias arca Danaes maritus, *Ζεὺς ὁ χερυθῆς* sedem bene consecratam habet.

§. XII.

His omnino necessitas iniungit, ut *Φιλοβιβλια* suam reapse demonstrent, & Bibliothecas tum privatas, tum publicas in proprium ac aliorum emolumentum erigant. Principum ac divitum curam esse Bibliothecas, tot exempla eorum, qui eo jam laudabiliter amissi sunt, testatum faciunt, suadendumque est iis, ut curas suas eo conferre pergant. Nam, ut Celeb. Christ. Cellarius loquitur, quid honestius quam instruere Bibliothecas, & quos alii in inanes res sumtus faciunt, optimis quibusque libris comparandis irrogare? Dissert. Acad. Diff. IV. p. 86. His vero erectis necesse est, ut

ut hi τὸ Μουσείῳ ἀρξάντες sive Bibliothecarii li-
 bros non sibi solum, tuncque ac blattis committant,
 sed & aliis non veniente animo, ac sine invidia communicent,
 alieni ab eruditorum nonnullis, qui, ut soli sapere videantur,
 librorum aliquid insignium nacti, nulli eorum copiam faciunt,
 in arca quasi sepulchro quodam recondentes, inde ἐκλειστάς πο-
 διέλι. vid. Pier. Valer. Hierogl. L. II. p. 83. D. Rudolph. Capellus
 Syntagm. lectionum Bibliothecariorum Memorab. Sect. II. Caus. sin.
 Polyhist. Symb. L. III. c. 67. p. 333.

§. XIII.

Nam hoc pacto pauperes quoque studiorum suorum
 telam pertexere facilius, ac talismodi in rebus divinis &
 humanis scientiam acquirere queunt, qualis vix inest maxi-
 ma Bibliotheca gaudentibus. Interim vero illi pro ratione
 status sui, ne planè destituantur libris, eos sibi comparant,
 quos usu suo maxime inservire existimant.

§. XIV.

Optandum tamen hic esset, ut melius cum hac nostra
 Republica comparatum esset, neque Parentes liberos suos
 promiscue studiis consecrarent, haud considerantes sumptus
 ibi impendendos, & incommodum in hujuscemodi indi-
 gos Beeri filios redundaturum, quod Palingenius in Zod.
 Vit. L. II in Tauro p. 30. ita describit:

Quandoquidem argento loculi si forte vacabunt
 Nullus erit, qui te doceat: nam solvere oportet
 Mercedem haud parvam Doctoribus: est quoque ha-
 benda

Sumptibus haud parvis librorum copia: tempus
 Quo valeas studiis incumbere, plura legendo.

CAP. III.

A QUIBUSNAM LIBRI SINT AMANDI.

§. I.

Dum vero Bibliothecas non ἀπλῶς necessarias dico, id
 propter nemini librorum usum interdictum volo, sed fir-
 gulis

gulis Auctor existo, ut eos adhibitis simul mediis supra latis perlegant, & facultatem ingenii egregiam, non in opulenti Cræsis solummodo quærendam, sibi comparent.

Falso Judæorum Doctores, quos Rabbinos vocamus, statuunt sapientie donum divitibus tantum inesse, vid. Petr. Cuneus de Republ. Hebræorum L. III. c. 7. p. 459. Hotting. Thesaur. Phil. L. II. c. 3. Sect. IV. p. 570. Guil. Vorstius Annot. ad Theor. R. Matmon. de Fundam. legis c. 7. n. 1. p. 87. Pocockius in Porta p. 18 & 226. Bonas enim literas laboris ac sudoris comites esse, nec marsupium sequi jam sua ætate censuit Hieronymus. Unde & M. Antoninus ita de se dicebat: Pater meus me Rhodum studiorum gratia misit libris magis oneratum, quam nummis instructum. Nec erat quicquam, quod magis ad diligentiam in studiis mihi calcar adderet, quam nummorum penuria ap. Guev. Horol. Princ. L. I. c. 2. p. 7.

§. II.

Quidnam vero per φιλοβιβλας sive librorum amatores intelligamus, ex ipsa tituli rubrica dilucide patet. In genere libros amare debent Viri illi otii, qui ingenuis artibus teneræ ætatis suæ florem dedicarunt, & cum in Scholis trivialibus, tum in sacratissimis altiorum scientiarum Capitoliis vivendo tempus conterunt. Sed in specie eos dicimus eruditos, qui non Philologiæ modo, sed & superioribus disciplinis operam suam impenderunt.

*Viros otii dico Studiosos, non quod otio, malo execrabili, indulgant, sed quod aliis curis posthabitis tantum studiis invigilent. Desumpta autem est isthæc appellatio ab Hebræis, qui Legis Studiosos vocabant כַּטְרָנִין *Viros otii, utpote quibus vacabat res Synagoge solum curare, atque Legis studio intentum esse. vid. Lightfoot Hor. Hebr. & Talm. in Matth. c. 4 v. 23. p. 178. Hinc elucescit, cur Schola ἀπό τῆς σχολῆς ab otio dicta sit, non ut diversorium otii sit, ut loquitur Seneca Epist. 108.**

§. III.

His omnino amandi ac legendi sunt libri, ut multo labore partam aut adhuc comparandam eruditionis supplementum indicies augeant, ejusque specimina erudito Orbi

bi sistere facilius queant. Nec ego temere in literatorum choro inventum iri quenquam autumo, qui libros odio quodam quasi Vatiniano prosequatur, nec paucos saltem perlegat, quod secundum tritissimum sermone proverbium:

Haurit aquam cribro, qui discere vult sine libro.

Nam cum iis non amplius liceat ab ore vivorum Doctorum dependere, mortuos consulant, necesse est. Hi enim sunt Magistri, ut Richardus Bury loquitur, qui nos instruunt sine virgis & ferulis, sine cholera, sine pecunia. Si accedis, non dormiunt; si inquiris, non se abscondunt. Non obmurmurant, si oberres: cacchinnos nesciunt, si ignores.

§. IV.

Queritur vero, an eruditus singulos quosque libros in deliciis habere, & promiscue legere debeat? Hic discrimen tenendum inter ingenia excellentia & tarda, ac inter libros utiles ac noxios. Quod ad eos attinet, qui naturam maxime fauricem in largiendis ingenii ac memoriae dotibus nacti sunt, ii utique Theologiam, Jurisprudentiam aut Medicinam cum Philosophia & Philologia arctissimo quodam vinculo conjungere, & idcirco subacto suo iudicio libros quosque, licet damnosos & a veriore doctrina abhorrentes, sine aliqua fidei suæ iactura evolvere possunt. Illis vero, quos non adeo æquus Jupiter amavit, cautio adhibenda est, ne in tales incidant libros, qui ipsis obesse magis quam prodesse queunt, sed eos sibi deligant legendos, quibus pro ratione status sui opus habent, atque ubi *negligentia* bonitatis certissima animadvertunt.

Theologiam cum Philosophia conjungendam esse, pluribus demonstrarunt Viri Celeberrimi, D. Pechi Noct. Christ. Exerc. I. p. 2. f. 525. sq. Cellar. Diff. Acad. P. I. p. 203. Taubmannus in Oratio semestri. Et quidni Philologia, quæ magnam librorum lectionem requirit, Theologo esset necessaria, cum in Scripturæ S. explicatione magnus sit usus Historia, Geographiæ, Physiæ, Astronomiæ, Dialecticæ &c. Quare Clementem Romanum, qui L. I. Constit. c. 6, ab omnibus gentilium libris abstinere jubet, facile

C

resu-

refutare possumus, tum exemplo Moysi & Pauli in profana literatura versatissimorum, tum dicto illo I. Tim. IV, 13. $\omega\epsilon\lambda\omicron\sigma\tau\omicron\varsigma$ $\tau\eta\delta\epsilon$ $\delta\iota\alpha\gamma\omega\sigma\tau\epsilon\varsigma$, quo non literarum modo sacrarum evolutionem, sed humanam quoque & Philosophorum & Poetarum & Historicorum sapientiam Timotheo commendatam fuisse, ex S. Patrum mente observat Stevartius; tum etiam testimonio Basilii M. qui in peculiari sermone de utilitate Scriptorum Ethnicorum $\pi\epsilon\gamma\epsilon\varsigma$ $\nu\epsilon\delta\epsilon\varsigma$ ait: Quemadmodum in reseto flores decerpimus, spinas relinquimus: sic profani Auctores tractandi sunt, $\delta\omicron\sigma\tau\omicron\varsigma$ $\chi\epsilon\eta\sigma\iota\mu\omicron\nu$ $\kappa\alpha\tau\alpha\pi\epsilon\tau\alpha\sigma\iota\mu\epsilon\iota$, $\tau\omicron$ $\beta\lambda\alpha\beta\epsilon\tau\omicron\nu$ $\Phi\upsilon\lambda\alpha\zeta\epsilon\mu\epsilon\theta\alpha$ h. e. ut utilia decerpamus, & a noxiis caveamus. Quod vero attinet ad juvenes, qui primumque more Gallorum (ut de iis judicat Priolus de rebus Gall. c. 42.) seu Ophiogenes & Phylli venena tantum librorum sugunt, si arcendi, aliquantum a libris illis fidei & moribus parum vel nihil profuturis, & eo mature adducendi sunt in Scholis, ut de libris, antequam legant, bonitatis criteria habeant. Illa vero qui accuratius cognoscere avert, evolvat Crises Melanchthonianas de eligendis optimis quibusque in omni disciplinarum genere Auctoribus, *Jelesbæ* 1597. Valent. Henr. Vogleri *Universalium in notitiam cujusque generis bonorum Scriptorum Introductionem*, Helmstad. 1670. Conf. Anonymus de la connoissance des bons livres, ou examen de plusieurs Auteurs, Amstelod. 1672. in 12. Theoph. Raynandi *Eretemata de malis ac bonis libris, deque justa aut injusta eorum conditione*, Lugd. 1653. Bailleti *Jugemens des savans sur les principaux ouvrages des Auteurs* 1685. & 86. ed. Quo & referri potest M. Buddæi *Disp. de Criteriis boni libri* Lips. 1714. hab.

§. V.

Quemadmodum vero hæc Criteria sunt diversa, ita ut liber vel sit bonus vel malus, vel optimus vel pessimus: sic etiam varie sunt hominum propensiones, ita ut ille hunc, alter alium Auctorem præ reliquis lectu dignum judicet, id quod ex sequentibus perspicue colligere licebit.

SECT-

SECTIO II.

DE

SINGULARIS CUIUSDAM LIBRI
AMATORIBUS.

CAP. I.

DE BIBLIORUM AMATORIBUS.

§. I.

Cum igitur mihi mens sit illorum exempla in medium afferre, qui librum quendam præ aliis magni fecerunt, jure meritoque a sacratoribus literis initium facio, quia a nonnecmine verissime dictum est, non esse in toto, qua pater, Orbs, librum nisi Scripturam S.

Vid. D. Mich. Walther de arte Scriptoria p. 142. 143. unde S. Biblia xar' ἐξ ἑνὸς liber, S. Christiani ab Arabibus populus libri vocantur, teste Hotting. L. II. Hist. Orient. c. 2 p. 333. 334. quem admodum illi ab Henrico Lancillotto contumelia ergo Bibliista, Verbi-Deiste S. Scripturarii, atque a Decumano in Dial. de colloq. Ratisb. p. 1. 2. 3. Verbi-Ministeriones appellantur.

§. II.

Inter illos vero, qui librum hunc, S. Biblia puta, impense amaverunt, principem locum tenet Ptolomæus Philadelphus, qui sacrum codicem accipiens, ex ingenti lætitiæ abundantia lacrymas profudit.

vid. Joseph. Antiqu. Jud. L. XI. c. 2. Camer. Hor. Subcis. L. I. c. 34. p. 150. sq. Lacryme alias sunt signum doloris, misericordie atque humanitatis, unde ear vix ac ne vix quidem in Tyranno (qui potius illas cum Tryzo prohibet, vid. Elian. Var. Hist. L. 14 c. 22.) invenies. Hic vero sunt gaudii quoddam τρυγγοῦ, quo Ptolomæus allatis legis Voluminibus afficitur, veluti Alcibiades lacrymans suorum civium benevolentiam accipiebat, teste Corn. Nep. in vita ejus c. 6. S. quemadmodum Augustus, cum ipsi patrie Patris titulus a populo decretus per Valerium Messalam deferendus esset, lacrymans ipsi respondebat. Sueton. in vita ejus c. 85. Queritur autem, an lacryme Regi conveniant?

C 2

No

Negant nonnulli, dicuntque, non fortis Viri, sed seminarum esse, unde & illarum arma dicuntur. Sed affirmo ego, hac ratione subnixus, quod temperatis lacrymis nihil decedat fortitudini, & quod neminem magis quam Principem clementia humanitarumque deceat. Phuribus hac de re consule M. Frid. Guil. Schütz, in Diss. de lacrymis Heroum Lips. 1701. hab.

§. III.

Hunc excipit Constantinus Imp. Constantii Chlorig filius, ob magnitudinem rerum gestarum Magnus cognominatus, qui tanti verbi divini amore flagravit, ut S. Biblia, quocumque iverit, sibi præferri jufferit, ac sedulo legerit.

vid. Euseb. in vita ejus L. I. cap. 26. Sozom. L. I. cap. 4. p. 442. Hic A. C. 306. Imperatoria dignitate ornatus, antea doctrinis gentilium addictus erat, & ab Arrio persuaderi sibi patiebatur, ut Athanasium strenuam fidei sincerioris Athletam, & Virum vere ἀγαθόν, in exilium pelleret. Sed conspecta in celo crucis forma, cum hac inscriptione: ΕΥΧΑΡΩΤΑ; in hoc vinculo, permotus, & Christianorum sacris initiatus est. vid. Oros. Lib. VII. c. 26. sq. Zonar. T. III. Conf. Christ. Cellarii Diss. XIV. de primo Principe Christiano, & siamne Rev. Fabricius Biblioth. Græc. Libri V. P. II. c. 3. sq. De ejus sicta donatione quædam videri possunt in Magnif. Val. Ern. Læscheri, Theologi ignei ingenii atque judicii, Bibliotheca Purpurata a Job. Frick Disp. de fide Constantini M. haud dubie Christiana anno 1707. Schurzst. in Op. Hist. Polit. p. 536. Observ. Hal. T. I. Obs. 24. M. Lentner Disp. de Constantino M. non ex rationibus Politicis Christiano.

§. IV.

Alphonfus, Arragonum & Hispaniæ Rex, de se ipso affirmat, V. & N. Instrumentum una cum glossis, quas vocant, & Commentariis laboriosissimi Lyræ, ac additionibus Brugensis quater decies abs se perlectum.

vid. Timp. Spec. Magistr. p. 31. Chevreana P. I. p. 209. Nicolaus de Lyra seu Lyranus egerata Judæorum religione Christianam fidem amplexus est, & a. 1340. obiit. Fuit finia R. Salomonis, eumque magna semper laude extulit. B. Luthervs sup. Gen. II. de eo scribit: Ego Lyrani ideo amo, & inter optimos Scrip-

turæ

cura interpretes pono, quod utique diligenter retinet, & persequitur historiam.

§. V.

Theodosius II. seu junior, qui octo annos natus Arcadio Parenti suo in Orientis imperio A. C. 408. succcessit, S. Bibliorum lectioni usque adeo deditus erat, ut de nocte iis legendis operam navaret, lucerna se sponte sua accedente, & miro artificio oleum affundente, ne Ministrorum aliquid labore isto gravaret. Quinimo relatum de eo legimus, ipsum propria manu Novum Testamentum descripsisse.

vid. Nieepb. L. XIV. cap. 3. p. 856. sq. Hic Princeps ut mansuetissimus & piensissimus, ita longiori vita erat dignissimus. Verum equo delapsus, morbum ex luxatione vertebrarum sibi contraxerat, vitamque exinde quinquagenarius cum morte commutabat. Unde patet, & equos nonnullis fuisse fatales. Vide de plurimis malis corpori ex equitatione imminentibus Schenck. Observ. Medic. L. III. f. 487. Velsch. Dec. 10. Curat. propr. 10. p. 668.

§. VI.

Ludovicus Pius, Caroli I. seu Magni filius, A. C. 814. Imp. factus, Scripturam S. tanti faciebat, ut S. Biblia in Germanicam Linguam transferri juberet.

Hic Pontificiorum quidem superstitioni aliquatenus adhaesisse Casp. Peucero in Contin. Chronici Melanchth. & Carionis p. 288. dicitur, sed omnino Pius praedicandus, quod aetate ejus Synodo Aquigranensi habita fidei Christianae femina per Cimbriam, Chersonesum, Daniam & Sueciam praecone Ansharia sparsa sunt. Ista vero Bibliorum versio amplius non extat. vid. B. Job. Frid. Mayeri Diss. de Versionibus sacrarum literarum ante Lutherum MSS. & in Bibliothecis latentibus. Hic suo exemplo docet, clementiam maxime esse utilem, nimiam vero semper noxiam. Nam cum ipse cupidine modestiae justo remissior esset, imperium suum seque variis turbis exposebat. vid. Theganus de ejus rebus gestis c. 3.

§. VII.

Carolus V. cognomine Sapiens, Galliarum Rex, amorem suum in S. Biblia fati superque demonstravit, quod illa a Nicolao Oresmo Lingua Gallica verti iusserit, & ipse manu sua descripserit.

vid. Kortbolt. de variis Scripturae S. editionibus p. 12. Conf. Jacobi le Long Bibliothecam Sacram, quam Magnif. Dn. D. Christ. Frid. Bernerus eruditus notis illustravit.

§. VIII.

Augustus, Elector noster gloriosissimae memoriae, per omnem vitam sacri Codicis lectione delectatus est, & non ita multo ante suum ex hac vita discessum eum integram unius mensis, triginta vero hebdomadam spatio universa Lutheri scripta legendo percurrit.

vid. Thomas. Orat. IV. de Augusto p. 63. 64. Hic Augustus augustissimus amorem suum in sacras literas uberius declarabat, cum Hebraicas literas legere disceret. vid. Dreyer. in Chron. Saxon. f. 727. (Moris enim quoque erat Principibus, Friderico II. Job. Georgio II. Georgio Anhaltino, Ludovico linea Comthentianae conditori, & aliis, Hebraeam linguam discere. vid. laudat. D. Getzii Princeps Hebraice doctus.) Ex hac pietate Serenissimi Electoris originem suam traxit beneficium illud nullis encomiis satis depraedicandum, quod Orbi praestitit in erigendis tot Viri eruditi prodeunt, testanturque, non ignavum ibi vivere otium; quare etiam Distichon Scholae Misnenensis foribus inscriptum legitur:

*Mauritii pietas, Augustique inclita Virtus
Hanc Christo & Studiis constitutere Scholam.*

§. IX.

Huic adjungendus est Augustus Sapiens, Brunsvicensium & Lüneburgensium Dux, cujus animum sacrarum literarum lectio maxima perfundebat dulcedine, nexaque quasi ac mancipio sibi vendicabat.

vid. Mart. Nesselius in Panegyrico ejus p. 92. Hic pertinet inter Principes libris claros, siquidem multa sub Seleni nomine, Har-

Harmoniam Evangelicam Scripturæ S. & Meditationes sacras scripsit. vid. summe Rev. D. Joh. Casp. Læſcher. in Verzeichniß Durchl. Theologorum p. 14. Pari vero laude eminent Henricus VIII. qui editum à Luthero librum suo quodam de VII. Sacramentis impugnavit, atque ita defensoris fidei titulum, quem Leo X. ipsi impertivit, meruisse visus est. vid. Sleidan. L. III. p. 40. Greg. Letus in Theatr. Brit. P. III. p. 454. refutatus vero est ab ipso Luthero T. II. Jen. edit. 1572 f. 130. Fridericus II. de arte venandi cum avibus scripsit; falso vero ipsi liber de tribus impostoribus tribuitur. vid. Joh. Cuspin. de Caesar. p. 419. Ezechorn Hist. Univers. p. 779. Lanf. Consult. p. 46. Maximilianus I. librum Heuerdancæ scripsisse dicitur. Bruno Francorum Dux in Psalmos & Symbolum Athanasianum commentatus est. Ut plures alios (de quibus Becm. in Hist. Civil. P. II. c. 4. p. 569.) jam taceam, qui scriptis samam adepti sunt, probeque cum Platone & Antonino Philosopho cogitarunt, felicem esse Rempublicam, ubi aut Philosophi imperent, aut imperantes philosophentur.

§. X.

Johannes, Mecklenburgensium Dux, omni laude major, ardentissimo Scripturæ S. amore, S. Biblia sua manu describebat.

Hic postquam Parisiis Musis operatus erat Doctoris Theologiae gradum, more Principibus rarissimo, summaque cum laude obtinebat, & quemadmodum Johannes & Gregorius Nazianzenus secundum excellentiam Theologi nomen retulerunt, ita & hic a quibusdam Johannes Theologus appellabatur. Pari modo Armandus, Princeps Contæus Theologiae Baccalaurei gradum accipere non crubuit.

§. XI.

Otto I. seu Magnus, (qui post Ludovicum Pium statim nominandus) Henrici I. Aucupis filius, & A. C. 936. Imperatorio diademate ornatus, assidua Bibliorum S. lectione illa optime callebat, & cum Episcopis frequenter disputabat.

Ejus vitam & res gestas depingit Wittichindus L. II. & III. rer. Saxon.

xon. Otto Frising. L. VI. c. 19. Crantzii Annal. L. III. cap. 14. sq. Casp. Peucer. Contin. Chronici Car. & Melanchth: p. 441. Is ob singularem pietatem & lenitatem Amor mundi, sicut Titus Vespasianus Deliciae generis humani; Fabius Maximus Ovicula, & Ericus Rex Daniæ Lamm dictus, vid. Becmanni Diss. de cognominibus Principum.

§. XII.

Neque hic silentio involvendus est gloriosissima memoria Imperator Leopoldus, qui Biblia Latina, quæ ipsi a strenuo belli Duce Micrandro donabantur, in Bibliothecam suam portans probe asservabat, Ducique mille thaleros redonabat.

His Bibliis usus erat B. Lutherus, inque primo folio versiculos hos sua manu scripserat:

*Si tibi vel Christi, vel cura est ulla salutis,
Versentur manibus Biblia sacra tuis.*

Plura vid. in Catal. Biblioth. Sebrad. P. I. n. 314.

§. XIII.

Hos Principes laudatissimos secuti sunt Viri eruditi, inter quos primum nomino Ducem Montauserium, poliendæ Delphini juventuti quondam præfectum, qui N. T. centum & tredecim vicibus perlegisse fertur.

vid. Chevreana p. 268. Hujus præcipue consilio, & auctoritate Caroli Sanctamaurei, Jacobi Bossueti & Petri Danielis Huetti, pulchræ editiones in usum Delphini intra Gallias publicatæ sunt, quæ ut merito suas merentur laudes, ita nimis graviter eas insectatus est Josephus Juventius, natione Gallus, qui præfat. Horatii carminibus 1696. editis præfixa inquit: Quod spectat ad rationem, quam interpretando secutus sum, nolim eam nimis esse exsanguem & jejunam, qualem cernere est in iis Commentariis, qui haud ita pridem exierunt, in quibus interpretatio fere est horrida & hirsuta, dum verbum verbo religiose ac putide potius reddit. Conf. Cleric. T. I. Parrhaf. p. 231. De indicibus eorum Cren. Animado. Phil. P. III. p. 6.

§. XIV.

Franciscus Dryander, alias Enzinas dictus, Vir cele-

bris in Hispania, tanti aestimabat versionem Bibliorum Lutheri, ut ejus intelligendæ causâ Linguae Germanicæ facultatem sibi sæpius exoptaverit, quod eam a Viris doctis mirum in modum prædicari audiverat.

Vid. Præfat. Theolog. Wittenb. Bibliorum edit. Lüneburgenſi a. 1670. præmissam. Conf. M. Haysenii Præf. pietati Mœtica præfixam. Is N. T. Germanica versione donabat, quæ a 1543. Antverpiæ typis vulgata, & Carolo V. Imp. dedicata est; quo factò Bruxellis carcere multabatur, jamis tamen de improvviso non clausis sollicitè ex eo evadens. vid. Risch. Simon. Histoire Critique du N. T. p. 494.

§. XV.

Samuel Mareſius, celeberrimus Ecclesiæ Reformatæ Sec. XVII. Theologus, ante septennium exactum universa Biblia bis a capite ad calcem evolviſſe prædicatur.

Vid. Freher. Theat. Vir. Clar. p. 704. Hic Vir uti erat doctiſſimus, aureæ tamen Poeseos erat ignarus. Nam in tenera ætate non quicquam in ea proficere potuit, & si quod ad hanc exerciti-um proponebatur, mabat illud oratione soluta amplificare & exornare, quam se ad pedum mensuram ac numeros adstringere. Simili modo Viri eruditionis laude clarissimi, Ericus Puteanus, Christ. Cellarius & alii vena Poetica defituti fuerunt.

§. XVI.

D. Michael Waltherus, generalis totius Ducatus Lüneburgenſis Ephorus, & Theologus summus, tenerimum suum in Pandectas sacras affectum luculenter facis ostendit, quando plus vice simplici dicere solitus fuit:

Biblia noster amor: dulcissima Biblia: dia
Biblia deliciae lauritæque meæ.
Divitias habeant locupletes, regnaque Reges
Divitias habeam Biblia sacra meas.
Biblia semper amo, sacra Biblia semper amabo,
Castus amor Biblicon, sanctus amor Biblicon.
ἄγρον erunt mihi Biblia, erunt eademque πλεσσυρον,
Dulce erit in Bibliis vivere, dulce mori.

D

Chri

Christe, tibi in Bibliis vivam, moriarque beatus
 Biblia te sacra habent, dantque docentque pios,
 Sancte liber, Venerande liber, liber optime salve.

O animæ nostræ Biblia dimidium!

Totum imò dicenda meæ sunt Biblia mentis,
 Christum quæ datis, o Biblia noster Amor!

Aurei profecto sunt versus, & a quoquam sincero Christi affecta menti ac cordi suo trabali quasi clavo insigendi. Tantis hic Theologus, qui a. 1662. diem suum obiit, mercaturam, cui a Patre consecrabatur, recusabat, & Jurisprudentiæ studiis invigilare apud animum constituebat, sed svasu consilioque matris Theologicum amplectebatur studium, vid. Spizel. Templ. Hon. p. 269. non aliter quam Henricus Lubbertus, qui Patre statuario ortus, & hinc ipse huic arti per aliquod tempus additus fuit, ad Theologiam destinabatur. vid. doctissimam Diss. M. Sam. Theod. Schmidt, de Theologis in utero Deo consecratis, Lips. 1707. hab.

§. XVII.

D. Christianus Chemnitzius, Prof. Theologiæ, Pastor & Superintendens Jenensis longe meritissimus, tanti faciebat S. Biblia, ut ea post mortem feretro suo inferri juberet.

Hic Königsfeldia a. 1615. natus, & a. 1666. hydropis malo obiit. vid. Zeumer. Vit. Prof. Jen. p. 181.

§. XVIII.

M. Joh. Schröder, verbi divini Præco Norimbergenfis, singulis diebus septem capita in Bibliis S. legit, talique ratione ea unius anni spatio bis absolvit.

Vid. M. Rebhan. in Concionatore cap. I.

§. XIX.

D. Joh. Rebhanus, Juris Consultus Argentoratensis, Biblia universa toto vitæ suæ tempore tricies & quater perlegit.

Vid. Tenzel. Biblioth. Curios. p. 374.

§. XX.

Fridericus Taubmannus, Professor Poeseos Wittenbergenfis, etiam hic sua cohonestandus est laude, quandoqui-

doquidem in Præfat. Plauti sui de se ipſo ſcribit, S. Biblia a ſe novendecim vicibus perlecta eſſe.

§. XXI.

Foxius, Sectæ Quackeranæ Auctor in Anglia, univerſum S. codicem memoria tenuit, ita ut nonnulli de ipſo affirmaverint, S. Biblia, ſi interirent, ex ore hujus Foxii reſtitui poſſe.

Pertinet inter illos ſutores, qui ſamam eruditionis ac prudentiæ ſunt adepti, qualis præter alios fuit Job. Baptiſta Gellius, Florentiæ natus, qui magna prudentia præditus Dialogos Luciani more in ſua Lingua ſcripſit. vid. Teuſſer. elog. T. I. p. 231. Conf. Dn. Goetzii Diff. de ſutoribus eruditis, ubi §. 8. pag. 17. Foxii noſtri ſit mentio.

§. XXII.

Huc referre quoque placet Turcarum Biblia, Alcoranum, quem Abu Hanifah ſepties millicies in carcere ſuo perlegiſſe dicitur.

Vid. Chevreana P. I. p. 269. Alcoranus eſt liber a Mahomede (quem nonnulli a חסר derivant, quaſi ſit חסר חסרות Vir deſiderabilis, vid. D. Danub. in Ecceſ. Muhammed. p. 12. D. Quenſted. Med. de Deſid. omn. gent. ex Hagg. II. 8. c. I. §. 3.) Sergii conſiliis conſectus, Judæorum aliorumque erroribus, & ipſius Mahomedis fabulis reſertiſſimus, quem poſtea Haly, Napba, Eo, Omor, Elreſar, Cheter & Amer contrariis plane interpretationibus ſuis obſcuriorem reddiderunt. B. Danbauer. Myſt. Syncret. p. 14. inquit: Muhammediniſmus totus eſt Satura omnium olim damnatarum hæreſium, & ipſus Syncretiſmi apex. Tanti vero hunc Alcoranum faciunt Turcæ, ut ſemper clamitent: Alcoranum! Alcoranum! vid. Henning. in Muham. Prec. p. 252. & capitale ducant dicere, Mahomedis Prophetiam falſam eſſe. vid. Job. Jac. Breuning. in Itin. Orient. p. 14.

§. XXIII.

Quemadmodum verò multis ex tanta Cantorum & dictorum Biblicorum copia haud raro aliquid unice placuit: ita & inventi ſunt nonnulli, qui præcipuum librum in ſacro codice ſibi amandum elegerunt.

Cantica quedam præ aliis plus ponderis habere, nemo vocabit in dubium, unde S. B. Mayerus Disput. de Hymno: Erhalt uns Herr bey deinem Wort re. B. Quistorpius *Disput. de Hymno: D. Traurigkeit* re. *habuit. Sic Gallus Baro a Riecknitz (cujus Symb. erat: Jesus amor meus) in primis cantico: Nun lob mein Geel den Herren* re. *delectabatur. M. Jeremias Olfcher, Pastor Reichenbacensis, hymnis mirifice recreabatur: Nur bitten wir den Heil. Geist* re. *Got der Vater wohn uns bey* re. *Friedericus Willhelmus II. Dux Saxo-Altenburgicus, hymno: Was mein Gott will, das gescheh allezeit; Magdalena Sybilla Job. Georgii I. Serenisfimi quondam Electoris nostri Coniux gloriosissime memorie, D. Christoph. Buleus, S. D. Henr. Hoepffnerus, hymno: Wie schön leuchtet der Morgenstern* re. *se delectabant. Nec desunt multi, qui dicto aliquo Biblico delectati sunt, S quos ex tot concionibus funebribus colligere licet; quare etiam nunc unius modo mentionem facio, nempe Christoph. Rieckteri, Mercatoris Chemnicensis, qui Symboli loco semper in ore gerebat verba: Herr, wenn ich nur dich habe* re.

§. XXIV.

Alfredus, Rex occiduorum Saxonum, S. Biblia perquam amabat, & Psalmos præcipue, quos in Linguam Anglicam transferebat.

vid. *Becm. Hist. Orb. Civil. P. II. cap. 4. p. 570. Conf. de ejus amore in Biblia D. Misand. in der Kreuzigung des Herrn. p. 287. 1753. I. quoque P. Osorium S. Gregorium de Cura Pastoralis, ejusdemque Auctoris Diabos, Bedam de Actis Anglorum S. Boethium de Consol. Philosophie Anglice transtulit. Plura de eo vid. ap. Huntington. Lib. V. Hist. Angl. p. 200. Roger. ab Hoveden Part. I. Annal. p. 239.*

* *Psalmi* *vacantur, quod major illorum pars Dei laudes contineat. vid. D. Job. Jonstonius in Append. de libris sacris V. T. c. 1. p. 41. Queritur vero i. an omnes Psalmi Davids sint? Affirmant id Augustinus, Chrysostomus, Ambrosius, Cardoforus, Beda, Euthymius, Alex. Alejus, aliique. vid. B. Geier. Comment. in Psalm. f. 728. sq. Conf. D. Sonntagii Tr. de titulis psal-*

Psalmorum Quær. 2. an metricè sint scripti? Hieronymus præf. ad Eusebii Chron. eos in morem Flacci & Pindari nunc Jumbo currere, nunc Alcaico personare, nunc Sapphico tonare scribit. At Scaliger in notis nullum ibi Canticum metricis legibus adstrictum agnoscit, cum vere soluta Oratio sit, caractere Poetico animata. Quær. 3. an tanti sint aestimandæ? Ommino. Nam illi sunt spirituale illud bonarum mentium viridarium; & animi marore contabescens egregium tearynuato Πολύαιον. vid. Ernest. Prodróm. Apantism. Hist. Theol. c. 1. p. 12. Sicut liber cunulorum, Alphabetum magnum, Canticum occussum, de quibus Hotting. Thes. Phil. Lib. II. cap. I. Sect. III. p. 501. Idcirco etiam olim Clerici Monachi quo totum Davidis Psalterium memoria mandare tenebantur, neque Gregorius M. quinquam, qui Psalmos ignorabat, Episcopum creari permettebat. vid. Gregor. Lib. IV. Ep. 21. 23. 45.

§. XXV.

Cosmas, Episcopus Constantinopolitanus, imminente gravi persecutione exilio solum vetere iussus, famulo suo dixisse perhibetur: Tolle Psalterium & sequere me.

Satis verum atque librorum se habere arbitratur, si Psalterium haberet omnis solatii promptuarium. Ex Zonore T. III. hoc refert D. Job. Affelmannus Synt. Exercit. Acad. P. II. Exeg. III. §. 16. pag. 59.

§. XXVI.

De Gregorio III. Pontifice Romano legimus, quod omnes Davidis Psalmos memorie mandaverit.

Hic turbulentissimi ingenii Autor est sacrificii Missæ, de qua Pomponius Latus, quoties eam frequentavit, rectissime dixit: Eamus ad communem errorem! vid. Abr. Scultcius Id. Conc. Dom. p. 554. B. Luther. Colloqu. Mens. c. 33. p. 310. Plura de Gregorio vide ap. Platin. in vit. Pontif. p. 97. Sigon. Lib. III. de regno Ital. p. 67. Marsil. Ficin. de Translat. imp. c. 5. p. 227.

§. XXVII.

Quin de Fabiano Klofio, Rectore Lignicensi, & Dierico de Scherency constat, eos Psalmis ita delectatos fuisse, ut post obitum illos feretro suo inferri jussissent.

D 3

§. XXVIII

§. XXVIII.

Matthæus Cantacuzenus Princeps magnus Bibliorum amator erat; maximi vero Salamonis Canticum æstimabat.

Id apparet ex Commentario in hoc Canticum ab eo composito, quem Vincentius Richardus a. 1626. Romæ cum annotationibus suis edidit. vid. Magnif. D. Val. Ern. Læscheri Diff. cit. §. 20. Dicitur vero hic liber ob præstantiam suam Canticum Cantorum, idque ab ipsis Judæis (non quidem ante trigefimum ætatis annum) in Synagogis lectum est. Neque illud Salomo ex ardenti & cæco quasi concubinarum amore, uti Castalio ac Anabaptistæ volunt, sed amore celesti flagrans conscripsit. Hinc Augustinus L. 17. de Civit. Dei c. 20. ait: Canticum est sanctarum mentium spiritualis voluptas de Conjugio Regis & Regina, hoc est, Christi & Ecclesie. Quin Hebræi ipsi dicunt: Absit, ut Canticum Cantorum de rebus obscenis agere statuamus, sed est tropicum: alioquin, nisi magna esset excellentia, non scriptum esset in Catalago sanctarum Scripturarum. Dilb. Elect. L. III. c. 4. p. 404. 405.

§. XXIX.

De Hieronymo Gerardo dicitur, quod Esaiam Prophetam non solum diligenter legerit, sed etiam in sepulchro secum abscondi curaverit.

vid. L'Esprit de Guy Patin. p. 28.

§. XXX.

Cœcilia, nobilis Virgo Romæ, Novum Testamentum nunquam deposuit, sed illud tanquam laborum ac itineris comitem secum in sinu assidue gestavit.

vid. Sabellius Lib. II. c. 7. Erat hæc plane aliena a Cardinalis David Betonii, & Jacobi Hamiltonii mente, qui consiliis suis eam rem perducebant, ut N. T. lectio in Scotia prohiberetur. Georg. Buchan. L. XV. Hist. Scot. p. 518.

§. XXXI.

Ultimum Bibliorum S. amatorum constituo Joh. Reinhold Patkul, intimum Russorum Imperatoris Consiliarium & Plenipotentiarium, qui M. Lorentz Hugenio, militiæ tam temporis Pastori, & confessiones ejus excipienti, Novum

vum Testamentum morti proximo donabat his verbis: Hic tibi carissimum thesaurum meum, quem rebus omnibus terrestribus prætuli, & maximi feci, hoc est N. T. meum cum versione Arizæ Montani, quod meum Vade, mecum in exilium fuit, offero.

Hic Parkul a. 1707. Sœcivæ Regi traditus quam violentam & acerbam perpeffus fuerit mortem, sine lacrymis ferme audiri aut legi nequit. Ejus Testamentum N. se possidere jam Vir ἠλοιαδὲς αὐτος, Dn. M. Job. David Schreber, illustris Scholæ Misënenfis Corrector immortaliter meritis, idque a Viro Excell. Dn. Elia Grubl. (quem una cum Prænob. Dn. Fratre Godofredo Grubl., divina benignitas diu servet!) accepisse dicit.

§. XXXII.

Optandum verò nunc esset, ut omnes pisciculi Christi tanto hujus libri vere duleissimi desiderio flagrarent, & de se dicere possent:

Una salus mihi sunt sacra Biblia, & una voluptas

Quis persecutandis immoror: immoriar!

Dulcissimum merito voco sacrum codicem, ideo enim cum Manna pulchre comparatur. vid. Binchius Mellif. T. I. p. 37. ap. M. Baum. in Anal. Alleg. p. 67. Hinc & Chrysofomus inquit: Quod ad augendas vires corporis sensibilis ille cibus facit, id animæ lectio Bibliorum præstat. Hom. 29. in c. 9. Genes. f. 153.

§. XXXIII.

Namque ad hanc φιλοβιβλίαν unumquemque ipse titulus, quem a Duce suo Christo gerit, impellere & amica quadam vi pertrahere debet. Quomodo enim verus Christianus vocabitur, nisi voluntatem Christi in sacrum literarum monumentis expressam & accurate delineatam sedulo cognoscat, & ad eam vitam suam instituat? Quomodo obediens Domini servus audiet, si mandato ejus, quo ἑσουαῖν τὰς γραφὰς præcipit, pertinaciter reluctetur, Judæorum forte fulmine territus, dicentium: Gentilis (Christianus) operam dans legi reus est mortis, a) aut Pontificiorum Doctorum Sanctuarium profanis occludentium dogmatibus adstipulans, quos jamdudum solide refutarunt

no-

nostrates Theologi. β) Quomodo is Sacerdotis γ) nomen merebitur, si Biblia S. quæ vere sunt בית מקדש h. e. domus Sanctuarii, uti a Raïbbinis scite appellantur, vel propter stylium leviozem, δ) vel alias ob causas alto supercilio negligat, inque futilibus scriptis summum Bonum latere appetimet, cum tamen hic codex sola sit vitæ regula, tam a Goele nostro ε) quam ab Antonio Eremita Monachis normam vitæ perentibus præscripta. ζ)

α) Saubed. cap. 7. S. 6. β) Horum sententias in Compendium misit D. Job. Andr. Quenstedius in Diff. de lectione Scripturæ S. Laicis concedenda, in alma Leucorea a. 1676. ventilata. γ) Sacerdotis nomine ab ipso Christo, ornantur Christiani, Apoc. I. 6. nam omnes sunt Sacerdotes, si non professione, tamen confessione. vid. B. Calvini Christiani nominis dignitas ex Regali Sacerdotio ex Exod. XIX. Sect. 6. & 1. Pet. II. 9. S. III. quest. I. 2. p. 32. 33. D. Speneri gesil. Putschertium p. 70. 79. δ) S. Biblia ob tenuem dicendi characterem sæpius contentui haberi, indicat Lactantius, scribens: Hæc inprimis causa est, cur apud sapientes & doctos & Principes hujus Seculi scriptura S. fide careat, quod Prophetæ communæ ac simplici sermone ad populum sunt locuti, Instit. divin. L. V. c. 1. Hinc Petrus Bembus a Collega admonitus, ut sacris literis operam daret, respondit, se semel in vita S. Biblia legisse ac valde fuisse offensus & propter genus dictionis, & propter res ipsas, observ. Alexand. Alefio Comment. in 2. Tim. Inois Sadoletum in explicanda Pauli ad Romanos Epistola occupatum monebat: Omittite has nugas, non deceat gravem Virum tales ineptiæ. vid. D. Strigel. in Explic. Ps. 4. p. 30. Simile refertur de Angelo Politiano, qui interrogatus, an S. Biblia legisset, respondisse fertur: semel perlegi librum istum, & nunquam collocavi pedes tempus ullum. vid. Jovius in Elog. c. 38. p. 88. Gregor. Michael ex notis ad Gassarelli Curiosit. inaudit. p. no. Phil. Mornæus de Verit. Relig. Christ. c. 26. Negat id Voss. de Poet. Græc. & Lat. p. 80. sed refellit eum Cren. in Animadv. Philol. & Hist. P. III. p. 23. & 26. 27. ε) De hujus vocis vi vid. Philologorum Ocellus B. Glassius Phil. S. Lib. II. pag. 479. & Onomatol. Messis Prophet. Cl. III. s. 6.

§. 6 p 67 68 Huet *Demonstr. Evang. Prop. 7. §. 13. pag 503.*
 § Wolff. *Leet. mem. Cent. III. p 73.*

§ XXXIV.

Cum primis vero necessarium est maximopere, ut Flores Sacerdotii a) & ψυχῆς Φυλακῆς b. seu verbi divini Ministri literas sacras diurna nocturnaue versent manu, quo eloquentiæ sacræ penu instruantur, & cum Pericle c) dici possint: λέγειν καὶ πράσσει δυνατάτατοι, & cum Apolline ἀνδρες λογιῶν δυνατοὶ ὄντες ἐν ταῖς γερουσίαις, siquidem vis sacri ministerii haud in παιδοῖς ἀθεωρητῆς σοφίας λόγοις sed in ἀποδείξει πνεύματος καὶ δυναμῶς consistit.

a) Rabbini כהני תורה vocant Theologiæ cultores. vid. Buxtorff. p. 622. Fagius ad Levit. XVI, 17. in Op. Angl. T. I. p. 809. b) Ita eos Constantinus M. appellavit ap. Euseb. Pampbil. de vita eius L. II c. 4. c) Thucyd. L. I. p. 92. Att. XVIII, 24.

CAP. II.

DE

LIBRORUM THEOLOGICORUM AMATORIBUS.

§. I.

Libros Theologicos, in quibus vel Theologiæ & fidei præcepta, vel piæ meditationes continentur, ab omnibus pietatis Studiosis evolvi ac legi posse, nemo facile diffitebitur. Veluti enim aliis in rebus, ita & hic varietas delectabit, si sacrarum literarum lectioni summorum Virorum scripta profundæ meditationis atque eruditionis sedulo adjungantur.

§. II.

Non vero abs re erit, si in horum numerum Megalandi nostri Lutheri Catechismum referamus. Hunc quanti fecerit Joh. Fridericus III. Elector, ex illa Lutheri Catechesi Germanica manu Johannis Saxonie Electoris in membrana scripta, quæ in celeberrima Bibliotheca Gothana (cujus nuper Catalogum evulgavit Summe Rev. D. Ernestus Salomo Cyprianus, grande Orbis literarii Decus, & Serenissimi Ducis Gothani Ocellus) servatur, & cujus fol. ultimo hæc verba leguntur: *Dis Buch hat Ehr fürst*

E

fürst Johannes mit eigenen Händen geschrieben, welches mir deßhalben lieb seyn soll, und nimmer von mir kommen. Gott helff, daß ich daraus fromm und selig werde. Amen. Joh. Friedrich der dritte.

§. III.

Quin Fridericus, Dux Lignicensis, & Fabianus Kloßius jam citatus, hunc Catechisum in tanto habebant pretio, ut eum tumulo suo imponendum mandarent.

§. IV.

Cyprianus, Episcopus Carthaginiensis, Vir pietate, doctrina, eloquentia & martyrii gloria clarus, sine Tertulliani lectione diem nullum transmittebat, semper clamans: Da Magistrum! Tertullianum intelligens.

Tassius Cecilius Cyprianus Sec. III. vixit, & a Cecilio, Presbytero Carthaginiensi circa annum 246. conversus est. Cum exorta Christianorum sub Decio Imp. persecutione Leonibus objiciendus esset, latebras querebat, & idcirco publice a cætu Ecclesie excludebatur. vid. Pontius Diaconus in vita ejus. De ejus Stylo vid. Th. Cren. Diff. de Singul. Script. p. 103. Habent vero hic in Scholis quem imitentur juvenes, siquidem is tam gratus erga suum Magistrum Cecilium erat, ut ne quidem nomen ejus assumere vereretur. Huic Tertullianus, florentissimus Carthagini Presbyter, non ob Latine Lingvæ elegantiam, sed ob res maxime legebat, siquidem is asper inter dum, & in suo loquendi genere spinosus est. Hinc B. Th. Ittigio de pedilatio Christi §. 29. p. 25. luxuriantis Styli Scriptor appellatur. Et Gisb. Voctius scribit, tantam ejus esse obscuritatem, ut vulgares animas plane dejicere, nobiliores vero satigare queat, in Caus. desp. pap. p. 467.

§. V.

Cosmas Athanasii scripta, Drexelio teste, tanti æstimavit, ut Basilio Abbati consilium hoc suppeditaverit: Cum inveneris aliquid ex opusculis S. Athanasii, nec habueris chartas ad scribendum, illud in vestimentis tuis scribe.

Greg. Nazianzenus Orat. XXI. in laudem Athanasii scribit: Nominem reque ἀδαμάριος, Orbis Oculus, Antistes Sacerdotum, confesso

essorum Dux & Magister, vox sublimis, fidei columnen, secunda Christi lucerna. Et ibidem scribit: Athanasium laudans ipsam virtutem laudabo. Quod scripta ejus attinet, observandum, quod lenitatem magna gravitate conditam adhibeat, sylumque suum materia, quam tractat, & illis, quos adloquitur, accommodet. vid. Cren. d. l. p. 33. 34.

§. VI.

Carolus M. Imp. libris Augustini, iis cumprimis, quos de Civitate DEI conscripsit, magnopere delectabatur, sæpiusque dicebat: O si mihi fata duodecim Hieronymos Augustinosve concederent!

vid. Aventinus L. IV. Annal. p. 373. Acutissimus hic Hipponensium Præsul a S. Ambrosio sacro fonte intinctus est, unde & Mediolani ad australem Basilicæ Ambrosianæ partem sacellum extat, in quo cum baptizatum esse tradunt. vid. Mabillon. in Mus. Ital. p. 16. De Conversione sua a Manichæismo ipse egit Lib. V. Confess. c. 14. Lib. IX. c. 12. & Lib. IX. c. 5. 6. Hunc celestis eloquentiæ torrentem, domum DEI facundis doctrinæ rivis exhilarantem (uti Nic. Causino L. III. de Eloquentia cap. 14. p. 174. dicitur) reliquis omnibus nonnulli præferunt, & præ aliis legendum putant. Quare & Remigius Antisiodorensis de ipso dicit, quod ita excesserit omnes in scripturarum expositione, sicut sol in lumine excedit omnes Planetas. vid. Gerhard. Method. Stud. Theol. p. 230.

§. VII.

Erasmus Francisci Confessiones Augustini manibus perpetuo terebat, cui libello cum nomine & cognomine suo hos duos versiculos Germanicos præscriperat:

JEſu, du mein höchstes Gut,
Dir beschreib ich Herß und Blut.

Ubi voces, JEſu, du, dir, ich, Herß, Blut, proprio e digito ejus sanguine scriptæ erant.

Hic Francisci Lubece a 1627. natus Henrico Friderico, Comiti a consiliis erat. vid. Magnif. Dn. D. Henr. Pippingius, illa eruditionis ac Virtutum Palastra, in memor. Theolog. p. 1078.

E 2

§. VIII.

§. VIII.

Franciscus Svarez Augustinum magno studio lectitabat, ita ut eum demum memoria teneret.

vid. Balbin. Verosim. c. V. p. 128.

§. IX.

Conradus Rittershusius, Prof. Pandectarum Altorffii, Nazianzenum diligentissime legebat, unde & Nazianzenus redivivus sæpenumero cognominabatur.

Hic a. 1560. natus, & a. 1613. tate consumtus obiit. Præter Nazianzenum Auctores Græcos diligentissime legebat, Græcarumque literarum florem conservare integrum allaborabat, quod in Themidis Sacerdote varum. Habent vero hic Juvenes, quem imitentur, ut licet Jurisprudentiæ studiis animum applicent, Græcam tamen Linguam addiscant, certissime persuasi, politica studia sine Græcis literis degustari fortasse posse, hauriri non posse, ut loquitur Imhof. in Politico Græco, edit. Norimb. 1658. p. 156. Quare & Agidius Menagius recte dixit, sine hujus Lingvæ cognitione non nisi semidoctum aliquem evadere posse. vid. Menag. T. II. p. 32. Fæto vero hujus Lingvæ studium convenire, pluribus demonstrat Dietericus p. 54. & Dn. D. Goetz. in Principe Græce docto §. 70. p. 44.

§. X.

Esaias Nietner, Hæreditarius in Rodomeuschel, Thomam a Kempis tanto prosequabatur amore, ut libellum ejus de imitatione Christi feretro suo imponi juberet.

Thomas a Kempis, Vir pietate maxime insignis, proprie Malleolus vocatur, & libellum utilissimum de imitatione Christi scripsisse fertur, quod quidem ab eruditis quibusdam vocatur in dubium. vid. Acta Erud. 1693. p. 213. f. & a. 1695. p. 687. conf. Molleri Homonymose. p. 567. Hujus visendi causa multi in Ultrajectinam ditinonem, ubi degebat, longa itinera suscipiebant, perinde ac Thalesis Regina visendi Regis Alexandri M. cupidine accensa finibus sui regni excedebat. Curt. L. VI. cap. 5.

§. XI.

Andreas Mafius, Abbas Wingartenensis, pulchre testabatur, quanti B. Lutheri opera faceret, cum in frequen-

tissimo Lutheranorum pariter ac Pontificiorum confluxu fateretur, in horum una pagina plus esse solidæ Theologiæ, quam interdum in toto libro alicujus Patris.

vid. M. Joh. Gottlieb Molleri Disp. de Lutheri colloqu. Mensal. Rostoch. 1693. hab. in prooem. p. 4. Non opus est multa de scriptis ejus in medium afferre, cum per se unicuique se commendent. Consentit autem cum hoc Mastro Dn. D. Heshusius in præf. eruditi finis de Ecclesia libri, scribens: Ex nullis Historiis doceri potest, post Apostolos ullo unquam tempore singulos fidei Articulos tam proprie, perspicue & solide explicatos esse, atque in scriptis Lutheri reperiri.

§. XII.

Elisabetha, Angliæ Regina laudatissima, Philippi Melancthonis Locos Theologicos singulis diebus post sacram literarum lectionem adiit, multotiesque perlegit.

vid. Rogerus Aschamus in Epistolis. Hæc vix annum duodecimum egressa artem Geographicam, Mathematicam, Arithmeticam & pictoriam optime caluit; cui accessit Historiarum rerumque Mechanicarum & linguarum cognitio: locuta enim est Latine, Gallice, Italice, Belgice, quin Græcam mediocriter calluit, & versus faciles fudit. vid. Cambdenus in apparatu ad annales Elisabethæ p. 10. Conf. vitam ejus Germanice scriptam P. 1. p. 139. sq. Illa enim πολύλαττος esse minimam partem eruditionis esse cogitabat cum Thomasto Introd. Logica c. 1. §. 38. 39. p. 75.

Hic non possum non mentionem injicere singularis facti, quod Melancthonis Locis communibus accidit: Illi enim, teste Josepho Scaligero, Venetiis sub nomine Philippi a Terra Nigra editi, & tanta aviditate lecti sunt, ut exemplaria non suffecerint, donec illud arcamum Franciscanus quidam detegeret, atque contestaretur, Philippum a Terra Nigra esse Lutheranum Melancthonem, quo facto exemplaria igne combusta sunt. De iisdem Locis Communibus legimus, quod Melancthonis sepulchro fuerint allati.

§. XIII.

Jacobus de la Gardie, Sueciæ Heros, Arndtii libros de vero Christianismo inter armorum strepitus perlegit.

vid. Feustel. de vit. Erud. Germ. p. 93. In exemplo suo egregio docet, Herculem & Palladem, Martemque cum mitioribus Musis facile conjungi posse, quod & demonstrant tot exempla Alcei, Julii Caesaris, Constantini Hugeni, Sili Italici aliorumque, vid. Dn. D. Meuckenii illustre illud Historiæ & literarum seculi nostri Lumen; in Diss. de Viris militia æque ac scriptis illustribus, Lips. 1708.

§. XIV.

Württembergensis ille Princeps Christophorus, quia 1568. e vivis excessit, Joh. Brentii, summi Theologi, Commentarium in Esaiam tanto complectebatur amore, ut eum post obitum suum pulvinari suo supponi jussit, ad indicandam fidem, qua mortem obiisset.

vid. Serpil. in Epit. Theol. Sæv. p. 128.

§. XV.

D. Obrectus, ICTus Argentoratensis, etiam morti proximus testatus est, quanti semper Valerium Herbergerum æstimaverit; Ejus enim partem Magnalium DEI tumulo suo inferri mandavit. Imo Jacobus Monavius, Patricius Uratislaviensis, primam horum Magnalium partem utraque manu pectori imprimens in sepulchro quiescit.

Hic Herbergerus a Patre Ecclesiæ consecratus, a vitrico Mochanicis laboribus, & sella sutoriæ destinabatur, sed a Martino Arnaldo, Fraustadiensium Ecclesiæ, ad Scholam, sicque ad Ecclesiæ functiones revocabatur. vid. Feustel. l. c. p. 98. De singulari ejus educatione ac fatis vid. Præfat. ipsius Herz. Postill. Træuer Binden Tom. VI. p. 107. De symbolis ejus vid. D. Goetz. in peculiari scripto. Scripta ejus eruditissima sane ab omnibus legendenda, inque usum sunt convertenda, namque ibi veluti ex amantissimo jucundissimarum meditationum horto optimos pietatis atque solatii flosculos colligere licet.

CAP. III.

DE

LIBRORUM PROFANORUM AMATORIBUS.

§. I.

Dum supra Class. I. c. 3. §. 4. demonstravi, profanos Au-

Auctores omnino legendos, & cum Theologicis fororio quasi vinculo jungendos esse, haud supervacaneum duco, eos quoque recensere, qui certum quandam Auctorem maxime in deliciis habuerunt.

§. II.

Hoc factum vero imprimis disertissimo Romuli Nepotum Tullio contigit, utpote qui ob summam eloquentiam ac Styli elegantioris laudem tot omni aetate habuit amatores, quot non alius quisquam.

Non necesse erit hic de Cicerone multa proferre, cum Christoph. Pruyss. Pannonius, & alii ejus vitam delineaverint, & Cl. Dn. Walchius, Fautor & Amicus noster e paucis sicut dilectissimus prolixam ejus vitam meditetur. Neque opus est memorare elogia, quae Adamus Theod. Siberus in *Dialectice ac Academicarum Vol. II. p. 330. sq.* collegit, ubi conf. Cren. T. I. *Method. p. 222. 242. 260.* de laudibus Sturmii Ciceroni tributis, & Borrichius p. 358. 376. de Scioppio. De scriptis ejus spuris Celeb. Fabric. in *Bibl. Lat. p. 14. 15.* egit. Falso vero affirmatur a quibusdam, cum non Poetam fuisse. Quis enim nescit naturae ejus bonitatem atque dexteritatem, qua quingentor una nocte versus facere sapemumero solitus fuit? Et quis ignorat Arati *Phaenomena* e Graeco in Latinum ab eo per adolescentulo hexametris versibus eleganter versa? Quis ignorat alia Poemata, quae quidem temporis injuria intercederant?

§. III.

Inter eos primum nomino Alexandrum Severum, Imperatorem laudatissimum, qui Ciceronis librum de Officiis magni fecit, semperque in manibus habuit.

Hic Imper. omnibus virtutibus erat cumulatus, & favorem suum erga Christianam gentem vel eo declarabat, quod dictum Christi: *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris; per praecognem sepiissime repetieris, & quod in larario suo imagines Christi habuerit.* vid. Lamprid. in vita ejus. Eutropius Lib. VIII. cap. 14. Zosimus Lib. I. cap. II. sq. Severi autem nomen ipsi peperit admiranda & singularis quaedam constantia, qua contra milites suos usus est, ut memorat ex Lampridio Godescale, Stevvechius

Com.

Comment. ad Veget. Lib. III c. 10. p. 324. Conf. D. Job. Paul Henstret de primis Christianis Imperatoribus cap. II. §. 2. p. 21.

§. IV.

Ferdinandus Imp. Officia Ciceronis tam familiariter nota habuit, ut totas sæpe sententias in gravissimarum rerum deliberationibus recitare ex prompta memoria solitus sit.

§. V.

Ludovicus XII. Galliarum Rex in hæc Officia parem amorem fovit, ac ea in Linguam Gallicam conversa excolatus esse dicitur.

Ludovicus, qui a. 1515. obiit, ut multis egregiis virtutibus cluxit, ita justitiæ laude maxime claruit, unde & cognominatus est justus. Thuan. Lib. I. p. 3. Quo cognomine alias innotuerunt Jacobus II. Aragonum Rex. vid. Hieron. Blanc. f. 663. Conf. Hieronymi Pauli Seriem Reg. Hung. f. 841. Johannes Marchio Montiserrati. vid. Reusn. Op. Genral. f. 365. & Ludovicus XIII. vid. Mercur. Franc. T. XX. f. 830.

§. VI.

Desiderius Erasmus, Vir ingenii præstantissimi summaque eloquentiæ, totos septem annos Ciceronem legit, quo eum imitaretur, quod tamen re ipsa eum non ostendisse e Dialogo ipsius Ciceroniano patet. Et quantum fecerit librum de Officiis, ipse indicat, scribens: Non possum legere librum Ciceronis de Officiis, quin aliquoties exosculem codicem, ac venerer sanctum illud pectus, afflatum celesti Numine.

Roterodamus dicitur a patria, quoniam eam non Roterodanum, sed Goudam fuisse, eoque illum non Roterodanum, sed Goudanum nominandum fuisse probet Almeloven. in Amoenit suis p. 38. Huic adversarii quidam naturam arrogantem tribuere, manifesta rei vestigia, Dei quippe termini imaginem in annulo ejus literis signandis destinato deprehendi arbitrari, cui epigraphæ addita: cedonulli. vid. M. Christ. Juncker (cujus immaturum obitum deplorat Orbis eruditus) in vita Lutheri numismatibus illustrata p. 134--137.

§. VII.

§. VII.

Aonius Palearius Verulanus, maximus amator Tullii, e jusque felicissimus in Epistolis & re Oratoria imitator extitit.

vid. Joh. Cleric. Art. Critic. P. III. p. 187. Crenii Animadv. Phil. Hist. P. II. p. 18. sq. Hic cum de meritis mortis Jesu Christi scripsisset librum, dixissetque, Inquisitionem esse sicam in literatos districtam, vinculus Romam adductus, & jussu Pii V. Pontificis a. 1566. combustus est. vid. Thuan. Lib. 39. Baillet T. IV. des jugemens des Scavans P. III. p. 290. 91. Itaque similem sermone fortunam expertus est cum Papiniano Jure Consulto, qui cum eadem ab Imp. Caracalla in fratre Geta patratam defendere juberetur, idque recusans diceret, non tam facile excusari quam fieri paricidium, ipsi caput amputatum fuit. vid. Horn. Hist. civil. p. 322. Hübn. Quæst. Hist. P. I. p. 428.

§. VIII.

Antonius Augustinus, Archiepiscopus Tarragonensis, senio confectus quotidie Ciceronem legebat.

§. IX.

Andreas Dudithius ab Horehovitza, Episcopus Csonadiensis, tantus Tullianæ eloquentiæ sive admirator sive sectator erat, ut totum Ciceronem ter manu sua describeret.

Hic Bude in Hungaria natus a. 1533. Episcopus Quinque-Ecclesiensis designatus fuit, magnasque legationes sub Ferdinando I. Maximiliano II. atque Rudolpho II. summa felicitatis atque prudentiæ laude obivit. A partibus quidem Pontificis stetit, magnopere tamen ποτηριολογία impugnavit. vid. Czuitting in Specim. Hungar. Lit. p. 125. Teiff. addit. ad Thuan. P. II. P. 102. sq. Cren. Animadv. Phil. Hist. P. II. pag. 138. Bezæ Epist. p. 1. Observat. Halens. T. V. p. 3646.

§. X.

Petrus Bembus adeo Ciceronem amabat, ut religio ipsi esset scribere aut dicere aliud, quam ab illo scriptum vel dictum, unde ab eruditis Ciceronis simia vocatur.

vid. Voet. Disp. select. P. II. p. 608. Dieter. Proleg. Antiq. Bibl. p. 29. Hic Patritius Venetus a. 1470. natus a Paulo III. Pontifice Ro-

mano in Purpuratorum Patrum numerum adoptatus, & Leoni X. a secretis intimis fuit. vid. Job. Casam in vita ejus. Lans. Orat. contra Ital. p. 736. sq. Is imitatus est Ciceronem adeo, ut solus ille Ciceronis stylo proximus. Tantum enim verborum instituit selectum, ut nulla Græca, quæ tamen civitate Latina donata sunt, usurpet. Sic voc. Ecclesia rejicit, & pro ea semper ponit Rempubliam Christianam; sed nimis rigore illa sibi postulat. vid. Catalog. Biblioth. Schræd. n. 1469.

§. XI.

Christophorus Longolius, Jure Consultus Parisiensis, per quinque annos continuos nullum alium Auctorem præter unum Ciceronem legebat.

Hic Mechlinii, noto Gallie Belgicæ oppido, a. 1489. natus, a. 1522. denatus est. Is cum toto vitæ tempore plus Ciceroni quam religioni studuisset, ne Ciceroniane heresios reus a cæli claustris repelleretur, moriens Minoritano habitu sepeliri voluit. Wolff. Lect. Memorab. T. II. Cent. 16. p. 342. De nimia vero hac ejus imitatione Tullianæ elegantie haud bene sentit Ludovicus Vivès de conscribendis Epistolis, dicens, verba illum habere Ciceroniana, sed sensu ineptiorem esse, propterea quod dicta grandærebus exiguis aptavit. Plura de eo habent Jovius Elog. cap. 67. Sammart. Elog. Lib. I. p. 6. Conf. Job. Richardus in vita ejus, quæ Francof. 1536. in quarto prodiit.

§. XII.

Paulus Manutius, Vir eruditissimus atque elegantissimus, Tullianos lepores atque Veneres tantopere suspiciebat, ut in solo eo imitando omnes industriae nervos intenderet.

Hic Venetiis Patre Typographo Aldo Manutio a. 1512. natus est, & a. 1574. e vita discessit, ac propter elegantem eruditionem multis ornatus est laudibus, Carolus Sigonius omnis elegantioris doctrinæ, & Latine eloquentie Principem, append. Diss. Patavin. f. 68. Rudolph. Goelenius reliquis omnibus præferendum, & lectu dignissimum, Ciceronis velut germanum filium, Prolegom. p. 428. & Hieron. Mercurialis Lib. VI. Var. lect. c. 7. p. 206. omnium post Ciceronem eloquentissimum eum appellat. Quin o nã uagatur Morhoffius de conscrib. epist. p. 15. inquit. Purissimus

Sane Auctor est P. Mamutius, ac pene unicus e recentioribus, quem ego Ciceroni jungi posse arbitror.

§. XIII.

Johannes Sturmius, Professor Argentoratensis, Ciceronem quoque valde amavit, unde selectæ Epistol. ejus Lib. 3. in usum puerorum, Commentarios & emendationes in omnes Cic. Orationes & libros Rhetoricorum edidit, ac vulgo Germaniæ Cicero appellatus fuit.

Sturmius Sleida a 1517. in lucem hanc editus est, & a. 1589. e vita migravit. Ob eruditionem Imperatoribus Carolo V. Ferdinando, Maximiliano II. & Galliarum Regibus Francisco II. & Henrico II. impense carus fuit. Vitam ejus descripsit Meckh. Adami in Vit. Philos. Germ. p. 342. sq. Clarm. P. I. p. 139. sq. Fuit οΨυμασθης, & in senio Hebraicas literas didicit. Juliani sententiam amplexus Καν τον ετερον ποδα εν τη σωτηρια εχω, προσμασθεν τι Βαλομην, L. 20. ff. de Fiduc. lib. Plura exempla de hac materia lege in Dan. Gvil. Molleri Diss. de Opsonatibia Alcorffii 1694. & in D. Sebast. Kortboldi Diss. de studio senili Kil. 1701. bub.

§. XIV.

Sadolerum, Petrum Maffæum aliosque sicco pede jam transeo, utpote de quibus inter omnes constat, eos in imitando Cicerone multum adhibuisse laboris.

§. XV.

Recentissimum ac illustrissimum habemus exemplum in Viro Excell. Barone Henrico a Friesen, antea Consilii intimi Electoris nostri Serenissimi Directore, nunc inter Cœlites agente, qui aureum Ciceronis de Officiis librum secum in mensa semper habuit, illumque matutino tempore post sacrarum literarum lectionem, nisi concatenatis negotiis impediabatur, perlegit.

§. XVI.

Tullium excipit Julius Cæsar, Scriptor nativa sua facilitate atque elegantia præstantissimus. Hunc Selinus Turcarum Imp. tantum æstimavit, ut Commentarios ejus Lingua Arabica verti jussit; quo factò eas ex ipsis hausit artes, ut Cæsaris exemplum imitatus brevi tempore magnam Asiæ minoris atque Africæ partem Majorum suorum imperio adjecerit.

vid. Feustel in vit. Erud. Germ. p. 107. Julius Cæsar primus Romanorum Imp. eloquentiæ doctrina non minus, quam incredibili animi rigore verumque gestarum magnitudine clarissimus, in curia a conjuratis confectus occubuit A. U. C. DCCX. Ad stylum ejus quod pertinet, observandum est, nihil detortum, nihil affectatum, nihil puerile, sed purum, suavem, amniq̃ tenuissimo semilem dictionem his Commentariis inesse, unde & a Schurzstetio scriptor lenissimus vocatur. vid. Cauffin. L. III. de eloq. c. 14. Voss. de histor. Lat. L. I. cap. 13. Quare suadendum est omnibus scholasticis cum primis, ut Cæsarem diligenter legant, ipsiq̃ juxta Ciceronem primum locum assignent.

§. XVII.

Quin ejus filius Solymanus, itidem Turcarum Imperator crudelissimus, eundem Cæsarem Vernacula Lingua lectitavit.

§. XVIII.

Alphontus Rex ubique locorum in bello Cæsaris Commentarios secum circumgestavit, sancte affirmans, se regna, quam meliorum literarum cognitionem perdere malle.

vid. Anton. Panorm. de dict. & fact. ejus Libr. II. c. 14. 15.

§. XIX.

Ex recentioribus hic nominandus venit Escalonæ Dux, Pro-Rex Neapolitanus, qui cum a. 1694. ad Sambrocam fluvium in prælio impedimentis exueret, non nisi Julii Cæsaris Commentarios cum Petri Silvani Regis systemate Philosophico conservari volebat.

vid. Fontenelle in Hist. restaurationis Academiæ scientiarum edit. Paris. a. 1708. p. 245.

§. XX.

Antonius Pecatellus, Italus, prædiolum suum vendidisse perhibetur, ut Titi Livii, quem Regem librorum appellabat, exemplar a Poggio Florentino emeret.

vid. Gales. Tractat. de Bibliothecis celebrioribus Europæ p. 54. 85. Livius patria Patavinus sub Tiberii imperio floruit, & Historiam rerum a Romanis gestarum conscripsit, ob castissimam Latinitatem maximamque sermonis gravitatem atque copiam Romanamque Historiam maturioribus vel jam exercitatis ingenitissimè omnino legendam. Est enim Vir miræ facundiæ, & non im-

merito Balb. Bonifacio de Romanæ Hist. Script. Lac Musarum, mare tranquillum ac anima eloquentiæ vocatur. Erat vero o-
lim tanto in pretio, ut multi effigiem ejus supra Prætorii fores in
patria posuerint, injectum ori digitum habentem. vid. Colomes.
in Cimel. Liter. cap. 17. Et Alphonsus Arragonum Rex a. 1451. os
brachii Liviani a Republica Patavina impetrans Neapolim de-
portandum curabat, tanquam sacras tanti Viri reliquias. vide
leVayer T. III. p. 182.

§. XXI.

Carolus V. Imp. lectione Historiæ Ludovici XI. a Phi-
lippo Cominæo scriptæ, & Historiæ Thucydidis mirifice
delectabatur.

vid. Thuan. T. III. Lib. 21. p. 338. Camer. Hor. Subcis. Cent. III. cap.
67. Feustel. l. c. p. 107. Cominæus a. 1446. natus, Ludovico XI. &
filio ejus Carolo VIII. a cameris fuit, vid. Sammartin. Elog. L. Ip.
7. s. Ipsius Commentarii rerum gestarum Ludovici, ubi multa
prudentiæ præcepta invenies, Lingua Gallica conscripti, a Job.
Sleidano & Casp. Barthio in Latinam, a Casp. Hedione in Ger-
manicam, a Nicolao Rentzio in Italicam, & ab Anonymo in Lin-
guam Anglicam translati sunt.

§. XXII.

Ferdinandus I. Imp. tantopere amabat Joh. Sleidanum,
ut eum inter prandendum quoque legeret.

vid. Paullini Philos. Lust. Stunden P. I. p. 87. Sleidanus a. 1506.
natus Sleide, a. 1556. denatus, a patria sua nomen mutu-
atus est, cum antea diceretur Joh. Philippson. Fuit le-
gatus Argentoratensis. vid. Adami in vit. Philos. p. 176. Ge-
org. Horn. in præf. ad Lect. Sleidani de 4. Monarch.
Tileman. Disc. Phil. p. 246. Bodin. in method. Histor. cap. 4.
p. 51. Sagittarius Introduct. in H. E. p. 106. Boeclerus cum accu-
ratæ circumspectionis scriptorem appellat. in Historia Schol. Prin-
cipum cap. 2. §. 8. p. 108. & in Dissert. de Utilitate ex Historia
Universali capienda p. 141. Sleidani, inquit, libellus, de quatuor
summis imperiis, quantum in illa exiguitate fieri potuit, Aucto-
ris prudentiam abunde prodit. Hic Sleidanus post absolutum
Historiarum opus tanta morbi atrocità labefactatus adeo dici-
tur, ut ne quidem trium filiarum vel admonitus reminisci po-
tuit.

tuerit. vid. *Adami l. c. Job. Schmidius in Schul-Predigten Append. Chronol. p. 273. Ludovic. Vives Lib. II. de Mus. corrupt. art. T. I. p. 359.*

§. XXIII.

Theodorus Gaza, eruditus Græcus, aliquando interrogatus, si necesse foret, libros omnes in mare præcipitari, quem postremo esset demersurus, Plutarchum respondit.

vid. Roland. Mares. Epist. 24. Hic Gaza a. 1478. obiit, & Cicero- nem de senectute in Linguam Græcam transtulit. vid. Jov. Elog. c. 26. Quod ad Plutarchum spectat, is Cheronæ natus, Historiæ Græcæ erat callentissimus, quamvis literas Græcas senex didicerit, ut ipse testatur in vita Demosthenis T. VI. Opp. p. 1552. Hinc Dan. Heinsius ipsum Compendium sapientiæ, prudentiæ thesaurum, mare antiquitatum utriusque gentis & divinum quendam promi secundum appellat Orat. VIII. p. 99. Alia elogia lubens prætereo, quæ tamen videri possunt in Præf. Hortuli Græci, libelli utilissimi, quem præstantissimus Philologus, Dn. M. Schreber, Præceptor quondam noster, nunc Fauctor omni observantia ac candore colendus, a. 1710. in usum illustris Afranci edidit.

§. XXIV.

Imo Johannes Metropolita, qui sub Alexio Comneno vixit, si alicui ex gentilium sapientibus æternorum suppliciorum venia restet, eam nemini magis a Christo se expectare, quam Platoni & Plutarcho affirmavit.

vid. Fabric. Bibl. Græc. L. IV. c. II. p. 331.

§. XXV.

Hieronymus Fracastorius adeo delectatus fuit antiquorum historias & illustria clarissimorum Virorum facta perlegere, ut Plutarchus atque Polybius ex manibus fere nunquam exciderint.

v. Vitas Gryph. p. 9. Erat Medicus, Poeta & Astrologus celebris, Veronæ natus, & a. 1533. fato defunctus. Ipso tenero adhuc infante in brachiis maternis hærente, illo tamen, mater ejus fulmine percussa est. Unde is postea apud omnes tanti æstimatus fuit, ut patria ejus in honorem statuam erigeret.

§. XXVI.

Marcus Brutus, qui Ducis strenui nomen sibi peperit, Po-

Polybii lectioni pene immortalis fuit; Et Constantinus Imp. cum pauca ex aliis in suam Pandecten feligeret, Polybium ferme totum descripsit.

Polybius Auctor est optime notæ, & unicuique legendus, quoniam nulli civili prudentiâ & militari scientia secundus est. vid. Voss. de Hist. Græc. c. 19. Alexander Morus p. 150. scribit, tantam ipsius esse præstantiam, ut Apostolus Paulus Polybianis vocibus in notis ad loca quædam N. T. crebro usus fuerit. Tanti vero o- lim factus est, ut integræ gentes Mantinxenses, Megapolitani, Pallantienses, Tegeates atque Methydrini, memoriam ejus sta- tuis custodiverint, teste Pausania, cujus loca citat Dn. Fabric. in Biblioth. Græc. L. III. c. 30. p. 753.

§. XXVII.

Lucullus cum Mithridate pugnaturus, & Scipio Afri- canus Cyropædiam non tam ob Historiæ fidem, quam ad effigiem justî Imperatoris a Henophonte expressam, ac vir- tutum absolutum exemplum capiendum sedulo legerunt.

vid. le Vayer T. III. Opp. p. 24. & Cic. Epist. 1. ad Q. Fratrem. Xeno- phon militem egit egregium, & occasione hac probe didicit, quid ad Principis boni educationem cum emolumento & ipsius & Rei- publicæ universa instituendam pertineat. Unde & hanc Cyro- pædiam seu institutionem Principis conscripsit, in qua quid præstiterit, quilibet facili negotio perspicere potest. Recte au- tem Joh. Andr. Quenstedt in Dialog. &c. p. 417. dicit, quod ca- na antiquitas nativam ejus in dicendo suavitatem, & inaffe- ctatam tantopere admirata sit, ut ipsas Gratias sermonem illi- us finxisse judicaverit.

§. XXVIII.

Alphonfus Rex in lectione Curtii totus erat, eamque in morbo quodam suo validam medicinam experiebatur.

vid. Panormit. de dict. & fact. Alphonfi num. 23. Curtium (de quo multa videri possunt in Loccenii præf. notis Politicis in Curtium præmissam) ob argutas & suaves conciones merito legendum suadeo omnibus, si jam aliquam scribendi ac discernendi facultatem na- cti fuerint, certe enim amatores suos nunquam sine voluptate dimittet. Controversiam inter Clericum & Perizonium de Cur- tii Stylo ortam vid. in Act. Erud. Lips. a. 1704. p. 216.

§. XXXIX.

§. XXIX.

Tacitus Imp Tacitum Parentem suum dixit, & ne is periret, decies per singulos annos describi, & in Bibliothecis collocari iussit.

Quid de Scriptore Tacito, qui ab Ablancoartio Politicorum Oraculum nominatur, judicandum sit, breviter nobis aperit Owenus L. II. Epigr. n. 159.

Veracem fecit probitas, natura jagacem,

Obscurum brevitatis te gravitasque brevem.

Et certe ne utiquam eum suadeo in Scholis legendum, siquidem ob nimiam brevitatem paulo obscurus est, & hinc lectores suos facile deterret

§. XXX.

Justus Lipsius gloriatus fuit, se Taciti Volumen adeo memoria comprehendisse, ut nihil unquam ex illa excideret. Cujus rei probandæ causa aliquem pugione accinctum omitteret, jugulum ipsius vel pectus confoderet.

vid. Erythr. Pinac. imag. P. III. n. 1. p. 2. Lipsius quantum, quantum fuerit Vir, vel ex totis elogiis patet, dum ab Andrea Schotto Belgii Ocellus; a Pareo Seneca Belgicus; a Rapbelengio Trismegistus Doctorumque Sol, & a Baudio Pater scientiarum summe & eloquentie vocatur. Plura de eo vid. ap. Aubertum Miræum in vita ejus.

§. XXXI.

Richelæus Cardinalis Argenidem Joh. Barclaji assiduis versabat manibus, habebatque quasi præceptoricem ac directricem illius regiminis, quo deinceps Galliam venerabilem juxta terribilemque ceteris gentibus fecit.

vid. Vitam Barclaji ejus Argenidi præmissam. edit. Norimb. 1693. Hic cum ob præstantem facundiam, tum ob rerum gravitatem, qua seria joci intermiscet, ab omnibus ametur, quicumque literas amant elegantiores. Nam est amenissimi ingenii Vir, & quem cum Forstnero ad Lib. II. Tacit. Annal. suo merito omnis elegantie compendium mihi vocare videor. Quare & elegantissimus Barclajus dicitur Præschio de Acto vero & perf. §. 7.

§. XXXII.

Rudolphus Goelenius, Professor Marpurgensis, Exercitationes Scaligeri, quas in curta sua librorum suppellectile diligenter legebat, sua Biblia vocare solitus fuit.

vid. Alstedius in Const. Acad. & Scholastico.

§. XXXIII.

§. XXXIII.

Beatæ memoriæ Lutherus (qui per anagr. Lux vera totius hujus Ecclesiæ Romanæ) Æsopi fabulas maximi æstimabat, legebatque diligentissime.

*Id testatur ipse in Colloqr. Mens. p. 570. inquit: Und als ich we
theilen und verstehen kan, so hat man nechst der Bibel keine
bessere Bücher, denn des Catonis Schrifften und des Æsopi
Fabeln. Conf. T. V. Altenb. f. 403. An Æsopus unquam in rerum
natura extiterit, multi dubitarunt, eumque cum Assapho confu-
derunt, qui fabulas ex ore Salomonis conceptas consignavit, &
quas posteri deinceps sub Æsopi nomine acceperint. vid. Schutt.
in Compend. Histor. Judaicæ p. 88. Imo an fabula ista Æsopo sint
adscribende, multum inter Richardum Bentleium & Carolum
Boyle disputatum esse scimus, negatumque id est a Quintil. L. V.
Instit. Orat. c. u. & Columeseo in notis ad eum p. 224. Conf. Fran-
cise. Vavassor de diet. ludicra p. 14. Theon in Progymnasii p. 22.
Vitam ejus descriptam nobis dedit Latine Camerarius, & Galli-
ce Meziriacus, & de illius sapientia Orationem habuit Boxhor-
nius. vid. Fabric. Biblioth. Græc. Lib. II. c. 9. Non immerito ve-
ro B. Lutherus has fabulas magni fecit, quod illa tum lectorem
suum voluptate haud mediocri afficiunt, tum etiam ad vitam
secundum Ethicæ doctrinæ regulas instituendam aliqua ex par-
te facere queunt. De usu harum fabularum conf. Gellii Noct. At-
tic. Lib. II. c. 29.*

§. XXXIV.

Sed progrediendum nunc est ad Poetas, utpote qui omni quoque ætate suos habuerunt amatores, & non nisi eos invenerunt osores, qui elegantioris literaturæ hostes se profiterentur. Certe enim alii eos, non quidem omnes Germanicos, sed Latinos Græcosque legendos esse censebunt, semperque in eorum lectione veluti in rosarum horto versari sibi videbuntur.

§. XXXV.

Inter Poetas vero principem hic sibi vindicat locum Homerus, quem Alexander M. tantopere in sinu atque oculis gerebat, ut oblatum sibi de Darii suppellecile scrini-
um

um custodiae librorum ejus destinaverit, quinimo somnum capiens eos pulvinari suo repofuerit.

*vid. Plutarch. in vita Alexandri T. VI. p. 1246. Plin. L. VII. Hist. Nat. c. 29. conf. Idem generale des Etudes & des Bibliothèques p. 19. Hinc Petrus Victorinus factum esse censet, quod a nonnullis dictus fuerit Φιλόμαχος qui Homero d. loctaretur, Lib. 31. var. Lect. c. 19. Homerus, cujus de patria adhuc dubitatur, ante R. C. CLX. vixit, teste Gell. L. 18. N. A. c. 21. Licet is multis vitiis, qua Chrysostomus Orat. XI. de excidio Ilii indicat, fuerit obrutus, sua tamen non defraudandus est laude, quam merentur carmina elegantissima, & in Scholis sedulo legenda. Tanto vero erat in pretio, ut propter unius Homeri calumniam, cujus statuum flagris verberare tentaverat, Zoilus dignus sit habitus, ut a Rege sapientissimo supplicio adsceretur. *vid. Gyrald. de Poetis Hist. Dial. I. Opp. T. II. pag. 31. Plura de eo vid. ap. Voss. de Poetis Graecis. Gell. Noct. Attic. L. II. c. n. Leon. Allat. c. 13-16. Fabrician. L. XIII. V. H. cap. 22. Strabon. L. XIV. f. 444. Fabricii Biblioth. Gr. L. II. c. 1. p. 253. & alios. Conf. Godofredi Kirbachii Disp. de Homero, & Job. Georg. Dieterici Disp. de Philosophia Homeri. De Oratoria ejus, qua pro Oratorum Parente habetur a Voss. de nat. & constit. Rhet. c. 10. & ab Hermogene, praestantissimus Rhetor dicitur, *vid. Clericus Art. Crit. T. I. p. 337. & Kriegkius de peregrinat. Rom. Academ. p. 10.***

§. XXXVI.

Claudius Caesar Homeri versus tam familiariter notos sibi reddiderat, ut data quacunque occasione eosdem memoriter recitare valeret.

vid. Sueton. in vita ejus c. 20. p. m. 295.

§. XXXVII.

Alcibiades, belli Imperator fortissimus, Homerum magnopere admiratus est, quare cum aliquando in Scholam accessisset, Iliadis rhapsodiam quandam sibi expetiit, & Ludimagistro nullum se Homeri opusculum possidere affirmanti, durum ei pugnum inflixit.

vid. Aelian. Lib. 13. Var. Hist. c. 38.

§ XXXVIII.

§. XXXVIII.

Claudius Belurgerius infano quodam amore in Homerum ferebatur, illumque non solum in manibus semper habebat, totum ediscebat, in templa secum deferebat, ac sacrarum precum loco recitabat, sed & ipsos Trojæ campos vetustique Illii loca, & omnem Græciam perlustrare ideo volebat.

Erat homo Gallus, & in Gymnasio Navarræo Parisiis magnus Græcarum literarum restaurator. vid. Erythraei Pinacoth. imag. Lib. I. p. 296. Morhoff. Polyb. T. I. L. 7. c. 2. p. 336

§. XXXIX.

Antonius Urceus ex antiquis solum fere Homerum æstimabat, eumque Amasium suum vocabat, jurejurando affirmans, illum non hominem, sed ex Diis unum fuisse, qui olim vixerit inter homines, donec illa divina scripisset carmina.

Hic postea Codri nomen assumpsit, & Bononiæ literas humaniores docens obiit, Vir in pangendis carminibus tam Græce quam Latine promptissimus. qui vero raro quempiam sui seculi laudabat, quanquam omni ex parte consummatissimum. vid. Vitam ejus a Bartholomæo Blanchino descriptam, & opusculis Antonii Codri Urcei Basileæ a. 1540. per Henricum Petrum impressis præfixam.

§. XL.

Plato Aristophanis Comædias multum æstimavit, mortuusque sub pulvinari suo repositas habuisse repertus est.

Ex Olympidori vita Platonis citat Menagius in libro Anti-Baillet P. II. p. 36. Poeta Comicatorum nulli secundus, & aliorum lectio ni jungendus, quem olim Athenienses ob mordax scribendi genus tanti faciebant, ut huic uni in theatro applauderent, hujus unius nomen, orationem, vultum, incessum amarent. Quin Darius Persarum Rex cognita e suis legatis Poete hujus libertate, qua in depravatis hominum moribus reprehendendis utebatur, & laudasse Viri studium dicitur, & magno ipsum auri pondere donasse, vid. Nicod. Frischlini Præfat. ad Rudolphum Cæsarem

G 2

Ari-

Aristophani a. 1597. Frf. præfixam p. 5. Eo mortuo sequens in ipsum Epigramma composuisse dicitur Plato:
 Αἱ χάρεις το μείος τι λαβείν ὅπ' ἐγ' ἔχ' ἡ π' αἰσείτας
 Τετάρτας ψυχὴν ὅσον δ' εἰσοφάνας.
vid. Fabric. Lib. II, Bibl. Græc. c. 21. p. 669.

§. XLI.

Idem Johannes Chrysoftomus Comœdias Aristophanis diligenter læctitasse, & cubitum iturus pulvino suo subjecisse fertur.

vid. Menag. l. c. p. 48. De hoc Johanne, Archiepiscopo Constantino-politano, magnum inter eruditos sententiarum divortium est, quando ipsi nomen Chrysoftomi inditum. Summe Rev. Ernest. Salomo Cyprianus anno serme 630. eum demum sic appellatum fuisse censet; & Saïd Ibe Barick (quem citat summe Rev. Dr. D. Jo. Clodius, Vir in omni literatura ac præcipue in Linguis Orientalibus multo versatissimus, cujus senectuti DEus amplius vires addat! in Disp. Synod. a. 1704. hab. de eo, quod Patrono Ecclesie debeat Minister, §. 10. p. 23.) T. I. Annal. pag. 547. narrat, feminam quandam solatio ab ipso recreatam isti, cum in vivis adhuc esset, hoc nomen dedisse. Vocatus autem est χρυσοστόμος ob aureum eloquentiæ flumen, unde aureum os spiritus a Leone Imperiali Constii. 88. & a Greg. Nysseno L. de S. Trinitate adversus Judæos divinus Orator appellatur. Ejus comparatio cum Cicerone & Demosthene, quodque ambos pietate, sapientia & eloquentia superaverit. vid. ap. Possevin. in Biblioth. select. L. 18. c. 13.

§. XLII.

Seleucus Nicator ita delectatus est Hesiodi scriptis, ut etiam mortui ejus capiti apposita fuerint inventa.

vid. Photius Lib. V. Cod. 190. Vellej. Lib. I. c. 7. Hesiodus, qui in Africe pago ad Heliconis radices habitavit, prudens Oeconomus fuit, primusque omnium de agricultura præcepisse dicitur. vid. Plin. Hist. Nat. L. 18. c. 24. Conjugii oforem fuisse vel exinde patet, quod dicat, Jovem dedisse Viris mulieres ἐπιόνες ἐργῶν ἀγαθῶν, socias & participes difficultum laborum, sed ut ἀφ' ἧρας τὰς μέλισσας fucus apibus, in Theogon. v. 595. Recte & Jof. Scaliger o vetustissimus ut rerum Astrologicarum, ita Theologia.

ologia veterum Græcorum interpret vocatur. Scripsit vero de Diis gentilium pro more seculi sui in meritis de Deo vero ignorantia tenebris obruti, quod Pythagora occasione fingendi supeditavit, se vidisse animam Hesiodi apud inferos columnæ arceæ adstrictam, & propter ea, quæ de Diis finxerat, stridentem, teste Laertio L. VIII. c. 21.

§. XLIII.

Erasmus Roterodamus Venusinum illum Olorem Horatium assiduis tenebat manibus, accurateque tenebat memoria

vid. Balbin. Verosim. c. V. p. 128. & Clarm. P. I. p. 18. O. Horatius Flaccus A. U. C. 689. natus, & a. 746. mortuus est. In ejus sane Carminibus Charites atque Veneres se totas abluerunt, ita ut se a vitas cum utilitate certer, eaque lectorem suum suis illecebris semel irretitum nunquam dimittant. Quod quidem aliter visum fuit Job. Ciampolo, qui Horatium & Virgilium homines esse nullo ingenio, nulla eruditione, nullis literis dixit, sed puerorum similes, qui primum in Scholis versus facere discant. Erythr. Pincob. imag. P. II. n. 19. Sed in Lyricorum Phœnix habebitur, & propter abstruse Græcarum venustatum copia penitus estimabitur, donec artes vigebunt.

§. XLIII.

Vitus Ludovicus Seckendorffius, Vir nobilitate generis, eruditionis ac pietatis perillustis, magnus Horatii amator existebat, eumque totum ferme memoria tenebat.

Hic a. 1626. natus est, & a. 1692. decessit. Fuit Potentissimo Borussia Regi a consiliis intimis, & Academia Fridericiana Cancellarius, cujusque vitam prolixè descriptam invenies in Præf. aurei ejus Commentarii de Lutheranism. Conf. Clarm. P. VII. p. 165. Malcomf. in notis ad Comment. Wes. Ludwig. p. 16. lit. H. eum Virum magni nominis, & in ipso aulicarum ac politicarum rerum usu versatissimum appellat.

§. XLV.

Germanus Valens Pimponius Virgilium a puero semper in deliciis habuit, unde & non scholiis solum atque notis, verum etiam accurata diligentique Græcorum cum

Latinis collatione obscurioribus Poetae hujus locis lumen afferre contendit.

Erat Aurelia Episcopus, Vir ingenio mire fecundo atque valido. Sammartin. Lib. II. Elog. p. 138. Lyricorum Principi merito adjungo Poetarum Latinorum Coryphaeum Virgilium Maronem, qui in agro Mantuano A. U. C. 685. natus & Brundisii a. 735. mortuus est. Augusti ac Meccenatis favorem plane insignem experiebat, ita ut per omnem vitam haberet, unde se aleret; Et ab Alexandro Severo Imp. tanti aestimabatur, ut imaginem ejus cum Ciceronis simulacro in secundo larario haberet, teste Lamprid. in vita ejus c. 31. Quin Mantuani statuam ipsi erigebant, quam postea Carolus de Malatestis e superstitione tolli curavit. Voss. de Poet. Lat. p. 238. Et sane meruit hunc honorem tum ob Poesein elegantissimam, tum ob verecundiam, qua Partibeni nomen obtinuit, tum ob singularem animi candorem. Habet quidem fabulas carminibus suis admixtas, quare & ipsi tam minus savendum videtur, quam illi Zacharias Pontifex excommunicationis fulmen minabatur, nisi sententiam suam de Antipodibus mutaturus esset; & Purpuratorum Patrum quidam Franciscum Petrarcam, quod Virgilium legebat, apud Innocentium VI. Pontificem magis incusabat. Sed ob Romani eloquii ubertatem pulchrasque res omnino diligentissime legendus est, ut pote qui Eusebii effato ἔχομεν τὸν κατὰ ἰταλίαν ποιητῶν, & Vir non mortali, sed divino ingenio est.

§. XLVI.

Andreas Naugerius, nobilis Venetus, tanti aestimabat Catullum, ut recurrente quotannis geniali die manibus ejus annum sacrificium accendere solitus fuerit.

E. Jovii elogiis citat Fabric. Bibl. Lat. L. II. c. 20. p. 462. C. Valerius Catullus in peninsula Sirmione locus Bonaci in agro Veronensi A. U. C. 668. natus, & circa a. 705. mortuus est. Poeta siccus ac venustus, sed ob jocos venereos non laudandus, juvenutique caute legendus. Plura vid. ap. Fabric. l. c. L. I. c. 5. & Voss. de Poet. Lat. cap. 1.

§. XLVII.

Janus Doufa Propertium amabat, totasque ex eo Elegias recitabat; quinimo Julii Caesaris Scaligeri, Sannazarii Pontani & aliorum carmina ad verbum memoria tenebat.

Sex-

Sextus Aurelius Propertius, Umbro, Poeta itidem amorum lascivia suspectus, sed in carmine facilis, tersus ac ita elegans, ut Turnebus versus ejus dicit antibus Gratiis exceptos fuisse existimaverit Lib. XI. Advers. c. 15.

§. XLVIII.

Petrus Gassendus totum Lucretium memoria tenuit, & ne quid excidat ipsi, centum quotidie versus recitavit. vid. Praefat. Versionis Gallicae Anacreontis & Sapphons, ed. Rot. 1712.

§. XLIX.

B. Luthero impense aestimabatur Terentius, quem duorum mensium spatio bis legendo percurrebat. vid. Basilii Fabri Praefat. ad librum de Synonymia Terentii.

§. L.

Julius Cæsar Scaliger senio confectus Terentium nunquam e manibus deposuit, inque eo tantus sibi delicias reperire visus est, ut nulla nunquam satietate caperetur. vid. Crucius Epistol. L. III. p. 282. & Teiff. Elog. Thuan. P. II. p. 145.

§. LI.

D. Johannes Metzler, Hungarus, Terentii quoque Comedias continuo lectabat, ita ut nec de mensa unquam seponeret.

vid. Adami in vitis Chorom. f. 32. Erat hic Uratislavia in Gymnasio Elisabethano Professor juris.

§. LII.

Similiter illustris Seckendorffius Lucani Pharsalicam in itineribus suis habuit comitem, ejusque lectione & tempus contrivit, & edendi cupidinem nonnunquam sedavit.

§. LIII.

Ælius Verus Imp. Ovidii libros Amorum assidue in lecto secum habuisse, magna que attentione perlegisse dicitur.

v. Æl. Spartian. in vita ejus cap. 5. P. Ovidius Naso Sulmone in Pelligis A. U. C. 711. natus, Imp. Augusto invisus, & ab eo in exilium missus fuit. vid. ipsum L. II. Trist. v. 207. f. 7. Fabric. Bibl. Lat. L. I. c. 15. Poetarum Elegiacorum facile est Princeps, unde ob versus puros pronoque ac liquido quasi alveo profuentes Poetarum quidam Cicero audit Erasmo in Dialog. Cicer. p. 147. & Baclerus in Bibliographia sua libros ejus Fastorum juventuti prima vice proponendos censet.

§. LIV.

§. LVII.

Mazarinus Cardinalis Senecam Tragicum diligentissime legit, & aliquando confessus est, tam accurate sese hæc carmina legisse, ex quo in aula veritatus sit, ut bonam eorum partem recitare velit.

vid. Naudæus in Dialog. le Mascurat. p. 184. L. Annaeus Seneca, Philosophus & Poeta præstantissimus, Neronis Præceptor, a quo vita discedere iussus, ferro sibi metipsum in balneo venas exsoluit, haustoque veneni poculo, quod a Statio Anneo, Medico & amico suo, expetierat, magna cum constantia obiit. vid. Tacit. Annal. L. XV. p. 375. f. Sueton. in Ner. c. 35. Voss. de Poet. Lat. c. 3. p. 40. Fabric. Bibl. Lat. L. II. c. 9. p. 357. Quod stylium ejus concernit, Dempsteri atque Borrichii testimonio purus, gravis sono, spiritu & majestate plenus est.

§. LVIII.

His subjungo adhuc elegantissimas lectuque jucundissimas Phædri fabulas, quas summus militiæ Præfectus Electoris Brandenburgici, de Flemming tantopore adamavit, ut eas in itinere secum circumferret, totasque ex illis sententias recitaret.

§. LVIII.

Latisimum mihi exemplorum campum materiæ hujus jucunditas aperit, sed dum cavendum est, ne justos limites ulterius excedam molestusque forsitan siam narratione prolixiori, idcirco hæc in præsentî allata sufficiant. Te interim, L. B. obnixè rogo quæsoque, ut errores, si qui irreperint præ benignitate ac humanitate Tua corrigas, atque, si hæc instituti nostri ratio Tibi aliqua ex parte placuerit, plura, quæ adducenda restant, a me quamprimum expectes. Vale & studiis nostris quantuliscunque fave.

EPILOGUS.

I. Libri obsceni e Republica Christiana eliminandi. II. Magnum est præjudicium in Scholis, ad Latinam Linguam addiscendam plurimum conferre præsertim collectarum copiam. III. Oratoriæ magnum adminiculum est Poesis. IV. Male in Scholis Germanicæ Poesis Latina præfertur. V. Omnes hominum actiones proficiuntur: ex amore. VI. Probabile est, Deum per ignem e caelo dimissum indicasse, se sacrificio Abelis delectari.

ULB Halle
007 762 003

3

1715,286-11897

RCITATIO HISTORICO-LITTERARIA
DE

DITIS SINGVLARIS
VIVSDAM LIBRI
A TORIBVS,

QVAM
EX BENEVOLO CONSENSV
E FACVLTATIS PHILOSOPHICÆ

PRÆSES
ANNES FRIDERICVS
OMMERLATTIVS,
Mühlb. Miso.

PUBLICAE VENTILATIONI
A. O. R. MDCCXV. D. XX. FEBR.

H. L. & C.
SYMMITTIT
RESPONDENTE

GIO ERNESTO WALCHIO,
Meinung. Franc.

L I P S I Æ,
RIS ANDR. MART, SCHEDII

